پەيغەمبەر ئەلەيهسسالامنىڭ خوتۇن ئېلىش ھۆكۈملىرى

﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِيُّ إِنَّآ أَحۡلَلۡنَا لَكَ أَزۡوَٰجَكَ ٱلَّٰتِيٓ ءَاتَيۡتَ أُجُورَهُنَّ وَمَا مَلَكَتۡ يَمِينُكَ مِمَّآ أَفَآءَ ٱللَّهُ عَلَيۡكَ وَبَنَاتِ عَمِّكَ وَبَنَاتِ عَمَّٰتِكَ وَبَنَاتِ خَالِكَ وَبَنَاتِ خَٰلَٰتِكَ ٱلَّٰتِي هَاجَرۡنَ مَعَكَ وَٱمۡرَأَةٗ مُّؤۡمِنَةً إِن وَهَبَتۡ نَفۡسَهَا لِلنَّبِيِّ إِنۡ أَرَادَ ٱلنَّبِيُّ أَن يَسۡتَنكِحَهَا خَالِصَةٗ لَّكَ مِن دُونِ ٱلۡمُؤۡمِنِينَۗ قَدۡ عَلِمۡنَا مَا فَرَضۡنَا عَلَيۡهِمۡ فِيٓ أَزۡوَٰجِهِمۡ وَمَا مَلَكَتۡ أَيۡمَٰنُهُمۡ لِكَيۡلَا يَكُونَ عَلَيۡكَ حَرَجٞۗ وَكَانَ ٱللَّهُ غَفُورٗا رَّحِيمٗا ٥٠ ۞ تُرۡجِي مَن تَشَآءُ مِنۡهُنَّ وَتُـٔۡوِيٓ إِلَيۡكَ مَن تَشَآءُۖ وَمَنِ ٱبۡتَغَيۡتَ مِمَّنۡ عَزَلۡتَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيۡكَۚ ذَٰلِكَ أَدۡنَىٰٓ أَن تَقَرَّ أَعۡيُنُهُنَّ وَلَا يَحۡزَنَّ وَيَرۡضَيۡنَ بِمَآ ءَاتَيۡتَهُنَّ كُلُّهُنَّۚ وَٱللَّهُ يَعۡلَمُ مَا فِي قُلُوبِكُمۡۚ وَكَانَ ٱللَّهُ عَلِيمًا حَلِيمٗا ٥١ لَّا يَحِلُّ لَكَ ٱلنِّسَآءُ مِنۢ بَعۡدُ وَلَآ أَن تَبَدَّلَ بِهِنَّ مِنۡ أَزۡوَٰجٖ وَلَوۡ أَعۡجَبَكَ حُسۡنُهُنَّ إِلَّا مَا مَلَكَتۡ يَمِينُكَۗ وَكَانَ ٱللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيۡءٖ رَّقِيبٗا ٥٢ ﴾

﴿ئى پەيغەمبەر! ساڭا بىز سەن مەھرىلىرىنى بەرگەن ئاياللىرىڭنى، الله ساڭا غەنىمەت قىلىپ بەرگەن، ئەسىر چۈشكەن ئاياللاردىن ئۆزەڭ مالىك بولغانلارنى ھالال قىلدۇق، ئاتاڭنىڭ ئەر قېرىندىشى ۋە ھەمشىرە قېرىندىشىنىڭ قىزلىرىنى، ئاناڭنىڭ ئەر قېرىندىشى ۋە ھەمشىرە قېرىندىشىنىڭ قىزلىرىنى (ساڭا ھالال قىلدۇق). بۇلار سەن بىلەن بىرلىكتە ھىجرەت قىلدى. ئەگەر بىر مۆمىن خوتۇن ئۆزىنى پەيغەمبەرگە بەخش قىلسا، پەيغەمبەر ئۇنى (مەھرىسىز) ئېلىشنى خالىسا، بۇنى مۆمىنلەرگە ئەمەس، يالغۇز ساڭىلا (ھالال قىلدۇق)، ئۇلارنىڭ ئاياللىرى ۋە چۆرىلىرى توغرۇلۇق بىزنىڭ چىقارغان بەلگىلىمىلىرىمىز بىزگە مەلۇمدۇر، ساڭا ھەرەج بولۇپ قالماسلىقى ئۈچۈن (سېنى ئالاھىدىلىكلەرگە ئىگە قىلدۇق)، الله ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر. ئاياللىرىڭدىن خالىغىنىڭنىڭ نۆۋىتىنى ئارقىغا سۈرسەڭ، خالىغىنىڭ بىلەن (نۆۋىتىدىن باشقا ۋاقىتتا) بىر يەردە بولساڭ بولىۋېرىدۇ، (ۋاقىتلىق) ئايرىلىپ تۇرغان ئاياللىرىڭدىن بىرى بىلەن ھەمتۆشەك بولماقچى بولساڭ، ساڭا ھېچ گۇناھ يوقتۇر، (مانا) بۇ ئۇلارنىڭ خۇشال بولۇشىغا، قايغۇرماسلىقىغا، بەرگەنلىرىڭگە ئۇلارنىڭ ھەممىسىنىڭ رازى بولۇشىغا ئەڭ يېقىندۇر، الله دىللىرىڭلاردىكىنى بىلىپ تۇرىدۇ، الله ھەممىنى بىلگۈچىدۇر، ھەلىمدۇر (يەنى جازالاشقا ئالدىراپ كەتمەيدۇ). (ئى پەيغەمبەر!

ئىلكىڭدىكى ئاياللىرىڭدىن باشقا) يەنە خوتۇن ئالساڭ، ساڭا ھالال بولمايدۇ، باشقا ئاياللارنىڭ جامالى سېنى ئەجەبلەندۈرگەن تەقدىردىمۇ، ئۇلارنى يەڭگۈشلەش (ساڭا ھالال بولمايدۇ). پەقەت سېنىڭ ئىلكىڭدىكى چۆرىلەر بۇنىڭدىن مۇستەسنا، اللّٰه ھەممە نەرسىنى كۆزىتىپ تۇرغۇچىدۇر﴾.

ـ سۈرە ئەھزاب 50 ـ، 51 ـ، 52 ـ ئايەتلەر

سۆزلۈكلەر تەھلىللىرى

أَحْلَلْنَا: (ھالال قىلدۇق)، ئۇنىڭ سۆز تومۇرى «ئىھلال» بولۇپ، دۇرۇس قىلىش، دېگەن مەنىدە كېلىدۇ. اللّٰه تائالا دۇرۇس قىلغان نەرسىنىڭ ھەممىسى ھالالدۇر، ئۇ چەكلىگەن نەرسىنىڭ ھەممىسى ھارامدۇر. اللّٰه تائالا مۇشرىكلارنىڭ ئۇرۇش ھارام قىلىنغان ئاينى ئارقىغا سۈرۈشى ھەققىدە مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئۇلار اللّٰه ھارام قىلغان ئايلارنىڭ سانىغا مۇۋاپىقلىشىش ئۈچۈن، ئۇنى بىر يىل ھالال قىلسا، ئىككىنچى يىلى ھارام قىلىدۇ﴾[1].

أُجُورَهُنَّ: (مەھرىلىرى)، بۇ سۆز ئاياللارنىڭ مەھرىلىرى، دېگەن مەنىنى ئىپادىلەيدۇ. ئايەتتە پەيغەمبەر ئەلەيھسسالامنىڭ مەھرىلىرىنى بېرىپ ئالغان خوتۇنلىرىنى كۆرسىتىدۇ. مەھرى ئەمەلىيەتتە ئەرنىڭ ئايالغا بەرگەن سوغىسى ۋە ھەدىيەسى ھېسابلىنىدۇ. اللّٰه تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئاياللارغا ئۇلارنىڭ مەھرىلىرىنى خۇشاللىق بىلەن سوغا قىلىپ بېرىڭلار﴾[2]. مەھرى ئايالنى ھۆرمەتلەش، ئۇنى خۇشال قىلىش ۋە ئۇنىڭ كۆڭلىنى ئېلىش ئۈچۈن بېرىلىدۇ. ئۇ، فىقھشۇناسلار ئەسكەرتىپ ئۆتكىنىدەك، ئاياللاردىن ئالىدىغان مەنپەئەت ۋە ھۇزۇر ـ ھالاۋەت ئۈچۈن بېرىلىدىغان تاپان ھەققى ئەمەس.

مَلَكَتْ يَمِينُكَ: (ئۆزەڭ مالىك بولغانلارنى)، بۇ سۆز قولۇڭغا ئەسىر چۈشكەن چۆرىلەر ۋە دېدەكلەر دېگەن مەنىنى بىلدۈرىدۇ. چۈنكى ئۇلار اللّٰه يولىدا جانىنى ۋە پۇل ـ مالىنى قۇربان قىلىپ، جاپالىق ئۇرۇش ۋە جىھاد قىلىش بەدىلىگە ئېرىشكەن قىزلاردۇر. شۇڭا ئۇ قىزلارغا ”قولغا ئەسىر چۈشكەن“ دېگەن سۆز ئىشلىتىلگەن.

أَفَآءَ ٱللَّهُ: (اللّٰه غەنىمەت قىلىپ بەرگەن)، بۇ سۆز، سەفىييەگە ۋە جۇۋەيرىييەگە ئوخشاش اللّٰه ساڭا كاپىرلاردىن غەنىمەت قىلىپ بەرگەن قىزلارنى دېگەن مەنىنى ئىپادىلەيدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھسسالام ئۇ ئىككىسىنى ئازاد قىلىپ، ئاندىن نىكاھىغا ئالغان.

---

① سۈرە تەۋبە، 37 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
② سۈرە نىسا، 4 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

هَاجَرْنَ مَعَكَ: (بۇلار سەن بىلەن بىرلىكتە ھىجرەت قىلدى)، بۇ سۆزدىكى ھىجرەت پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مەدىنە مۇنەۋۋەرگە ھىجرەت قىلىشىنى كۆرسىتىدۇ. ﴿مَعَكَ﴾ دېگەن سۆز ”بىرلىكتە“ دېگەن مەنىدە بولۇپ، ھەمراھلىقتا بىللە بولۇشنى ئەمەس، ھىجرەتتە ئورتاق بولۇشنى كۆرسىتىدۇ. قايسى بىر ئايال ھىجرەت قىلغان بولسا، مەيلى ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەمراھلىقىدا ھىجرەت قىلغان بولسۇن، مەيلى ئۇنىڭ ھەمراھلىقىدا ھىجرەت قىلمىغان بولسۇن، ئۇنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ نىكاھىغا ئېلىشى ھالالدۇر.

يَسْتَنكِحَهَا: (ئۇنى ئېلىشنى)، ئۇنىڭ سۆز تومۇرى «ئىستىنكاھ» بولۇپ، نىكاھ قىلىشنى تەلەپ قىلىش دېگەن مەنىدە كېلىدۇ. پەيغەمبەر ئۇنى ئېلىشنى خالىسا دېگەن سۆز ئۇنى ئېلىشقا ئىنتىلسە دېگەن مەنىنى ئىپادىلەيدۇ. بۇ يەردىكى خالاش ئىنتىلىش مەنىسىدە كەلگەن.

خَالِصَةً: (يالغۇز ساڭىلا)، بۇ سۆز، ساڭىلا خاس قىلدۇق، بۇ ھۆكۈمدە ھېچكىم ساڭا ئورتاق بولالمايدۇ، دېگەن مەنىنى ئىپادىلەيدۇ.

ئىبنى كەسىر اللہ تائالانىڭ: ﴿بۇنى مۆمىنلەرگە ئەمەس، يالغۇز ساڭىلا (ھالال قىلدۇق)﴾ دېگەن سۆزى ھەققىدە مۇنداق دەيدۇ: «ئۆزىنى سەندىن باشقا بىرىگە بەخش قىلغان ئايال ئۇنىڭغا ھالال بولمايدۇ. ئەگەر بىر ئايال ئۆزىنى بىر ئادەمگە بەخش قىلسا، ئۇ ئادەم ئۇ ئايالغا بىرەر نەرسە بەرمىگىچە ئۇ ئايال ئۇنىڭغا ھالال بولمايدۇ. مۇجاھىد ۋە شەئبىمۇ مۇشۇنداق دېگەن.»[①]

مَا فَرَضْنَا عَلَيْهِمْ: (ئۇلار توغرۇلۇق بىزنىڭ چىقارغان بەلگىلىمىلىرىمىز)، بۇ سۆز، بىز مۆمىنلەرگە بەلگىلىگەن، ئاياللارغا خىراجەت ۋە مەھرى بېرىش، نىكاھلانغاندا گۇۋاھچى ھازىر قىلىش، تۆتتىن ئارتۇق خوتۇن ئالماسلىق ھۆكۈملىرىنى ۋە تۆت ھۆر خوتۇن بىلەن بىرلىكتە بىز ئۇلارغا مۇئەييەن سان بەلگىلىمەستىن رۇخسەت قىلغان قول ئاستىدىكى چۆرىلەر ھەققىدىكى ھۆكۈملەرنى بىلىمىز دېگەن مەنىنى ئىپادىلەيدۇ.

حَرَجٌ: (ھەرەج)، بۇ سۆز سىقىلىش، قىيىن بولۇش دېگەن مەنىلەرنى ئىپادىلەيدۇ. اللہ تائالانىڭ: ﴿ساڭا ھەرەج بولۇپ قالماسلىقى ئۈچۈن (سېنى ئالاھىدىلىكلەرگە ئىگە قىلدۇق)﴾ دېگەن سۆزى ساڭا دىنىڭدا سىقىلىش بولۇپ قالماسلىقى ئۈچۈن دېگەن مەنىنى ئىپادىلەيدۇ. يەنى بىز ساڭا ياخشى ۋە ئەۋزەل بولغان نەرسىنى خاس قىلدۇق، سېنىڭ دەۋەت قىلىشقا ۋە پەيغەمبەرلىكنى يەتكۈزۈشكە تولۇق ۋاقىت ئاجرىتىشىڭ ئۈچۈن بىز ساڭا كەڭچىلىك ۋە ئاسانلىق يارىتىپ كۆپ خوتۇنلۇق بولۇشنى ھالال قىلدۇق.

[①] ئىمام ئىبنى كەسىرنىڭ «قۇرئان ئەزىم» ناملىق تەپسىرى، 3 ـ جىلد.

تُرْجِي: (ئارقىغا سۈرسەڭ)، ئىبنى مەنزۇر «لىسانۇل ئەرەب» ناملىق قامۇسىدا مۇنداق دەيدۇ: «ئۇنىڭ سۆز تومۇرى «ئىرجائ» بولۇپ، ئارقىغا سۈرمەك دېگەن مەنىدە كېلىدۇ. مۇرجىئە پىرقىسىنىڭ نامىمۇ مۇشۇ سۆزدىن كەلگەن بولۇپ، ئۇلار مۇسۇلمانلاردىن چىققان بىر قىسىم كىشىلەردۇر. ئۇلار: ئىمان شاھادەت ئېيتىشتىن ئىبارەتتۇر، ئىماننىڭ ئەمەل بىلەن ئالاقىسى يوق، دەپ قارايدۇ. ئۇلار: ئەگەر مۇسۇلمانلار ناماز ئۆتىمىگەن، روزا تۇتمىغان تەقدىردىمۇ، ئۇلارنىڭ ئىمانى ئۇلارغا ئەلۋەتتە نىجاتلىق بېرىدۇ، دەپ قارايدۇ.»[①]

ئايەتنىڭ مەنىسى ھەققىدە ئىبنى ئابباس مۇنداق دەيدۇ: «ئاياللىرىڭدىن خالىغىنىڭنى تالاق قىلىپ، خالىغىنىڭنى ئەمرىڭدە ساقلىساڭ، ساڭا ھېچ گۇناھ بولمايدۇ.»

مۇجاھىد ۋە زەھھاك مۇنداق دەيدۇ: «ئاياللىرىڭدىن خالىغىنىڭغا نۆۋەت تەقسىم قىلىپ، خالىغىنىڭنىڭ نۆۋىتىنى ئارقىغا سۈرسەڭ، خالىغان ئايالىڭنىڭ نۆۋىتىنى ئازلىتىپ، خالىغان ئايالىڭنىڭ نۆۋىتىنى كۆپەيتسەڭ، بۇنىڭدا ساڭا ھېچ گۇناھ بولمايدۇ، ئەگەر ئاياللىرىڭ بۇنىڭ اللە نىڭ ھۆكمى ئىكەنلىكىنى ۋە اللە تەرىپىدىن بەلگىلەنگەنلىكىنى بىلسە، ئۇلاردىكى كۆڭۈلدەشلىك ۋە نەپرەتلىنىش تۈگەيدۇ، ئۇلار بۇنىڭغا رازى ۋە خۇشال بولىدۇ.»[②]

وَتُئْوِي: (بىر يەردە بولساڭ)، ئۇنىڭ سۆز تومۇرى «ئىيۋائ» بولۇپ، قۇچاقلىماق، قوشۇۋالماق دېگەن مەنىدە كېلىدۇ. اللە تائالا مۇشۇ مەنىدە مۇنداق دېگەن: ﴿يۇسۇف ئۇكىسىنى قۇچاقلىدى﴾[③]. بەيئەت ئېلىش ھەدىسىدە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەنسارىلارغا مۇشۇ مەنىدە مۇنداق دېگەن: «سىلەردىن مېنى ئۆزەڭلارغا قوشۇۋېلىش، ئاراڭلاردا مېنى ھىمايە قىلىش ئۈچۈن بەيئەت ئالىمەن.»

ئىبنى جەۋزى مۇنداق دەيدۇ: «كۆپ ساندىكى ئۆلىمالار بۇ ئايەتنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئاياللىرى بىلەن، ئۇلارغا نۆۋەت تەقسىم قىلماستىن ۋە ئۇلار ئارىسىدا نۆۋەتنى تەڭ بۆلمەستىن، قانداق خالىسا شۇنداق ھەمراھ بولۇشنى رۇخسەت قىلىپ نازىل بولغان، لېكىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلار ئارىسىدا تەڭ نۆۋەت بۆلگەن دەپ قارايدۇ.»[④]

تَقَرَّ أَعْيُنُهُنَّ: (ئۇلارنىڭ خۇشال بولۇشىغا)، بۇ سۆز، ئەنە شۇ نۆۋەت تەقسىماتى بىلەن ئۇلار خۇشال بولىدۇ، دېگەن مەنىنى ئىپادىلەيدۇ. ئايەتتە، ئۇلارغا ھەمراھ بولۇشۇڭ ھەققىدە بىز ساڭا بەرگەن ئەنە شۇ ئىختىيارلىق ئۇلارنىڭ رازى بولۇشىغا،

① ئىبنى مەنزۇرنىڭ «لىسانۇل ئەرەب» ناملىق قامۇسى، رجأ بۆلۈمى.

② ئىمام ئەبۇ ھەييانىنىڭ: «ئەلبەھرۇل مۇھىيت» ناملىق تەپسىرى، 7 ـ جىلد، 243 ـ بەت.

③ سۈرە يۈسۈف، 69 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

④ ئىمام ئىبنى جەۋزىنىڭ «زادۇل مەسىر فىي ئىلمىتتەپسىر» ناملىق تەپسىرى، 6 ـ جىلد، 407 ـ بەت.

قايغۇرماسلىقىغا ئەك يېقىندۇر. چۈنكى، ئۇلار بۇ ئىختىيارلىقىنىڭ الله تەرىپىدىن بېرىلگەنلىكىنى بىلسە، بۇ ئۇلارنى خۇشال قىلىدۇ، قايغۇرمايدۇ ۋە ھەسرەت چەكمەيدۇ دېگەن مەنىنى ئىپادىلەيدۇ.

ئەبۇ سەئۇد مۇنداق دەيدۇ: «بۇ ئايەت، ھەممە ئاياللىرىڭنىڭ خۇشال ۋە رازى بولۇشىغا ئەك يېقىندۇر. چۈنكى، ئۇلارنىڭ ھەممىسى بۇ ھۆكۈمدە تەڭدۇر. ئاندىن سەن ئۇلارنىڭ ئارىسىدا نۆۋەتنى تەڭ بۆلسەڭ، ئۇلار بۇنى سېنىڭ ئىلتىپاتىڭدىن دەپ بىلىدۇ. ئەگەر سەن ئۇلارنىڭ بەزىلىرىگە كۆپرەك نۆۋەت بۆلسەڭ، ئۇلار بۇنى الله نىڭ ھۆكمى دەپ بىلىدۇ ۋە بۇنىڭ بىلەن كۆڭۈللىرى راھەت تاپىدۇ دېگەن مەنىنى ئىپادىلەيدۇ.»

عَلِيمًا حَلِيمًا: (بىلگۈچىدۇر، ھەلىمدۇر)، بۇ سۆزلەر، الله ناھايىتى بەك بىلگۈچىدۇر، ئۇ سىلەر ئاشكارا قىلغان ۋە يوشۇرغان ھەممە نەرسىنى بىلىپ تۇرىدۇ. ئۇ مېھرىباندۇر، جازالاشقا ئالدىراپ كەتمەيدۇ، الله نىڭ جازانى كېچىكتۈرۈشى بىلەن سىلەر ئالدىنىپ قالماڭلار، الله تائالا ھەقىقەتەن مۆھلەت بېرىدۇ، ھەرگىز بوش قويۇۋەتمەيدۇ دېگەن مەنىلەرنى ئىپادىلەيدۇ.

ئايەتلەرنىڭ ئومۇمي مەنىسى

الله تائالا بۇ ئايەتلەردە پەيغەمبىرى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا بىرقانچە تۈرلۈك ئاياللارنى ھالال قىلىپ بەردى. بۇلارنىڭ بىر تۈرى مەھرى بېرىپ ئالغان ئاياللاردۇر، يەنە بىر تۈرى قول ئاستىدىكى چۆرىلەردۇر، يەنە بىر تۈرى ئۇنىڭ تۇغقانلىرى ئىچىدىكى قۇرەش ئاياللىرىدىن ۋە بەنى زۆھرە قەبىلىسىنىڭ ئاياللىرىدىن ھىجرەت قىلغان ئاياللاردۇر، تۆتىنچى تۈرى بولسا، ئۆزلىرىنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا بەخش قىلغان ئاياللار بولۇپ، ئۇ تۆتىنچى تۈرلۈك ئاياللارنى مەھرىسىز ئالغان.

ياراتقۇچى الله تائالا شەرىئەت ھۆكۈملىرىنى بەلگىلەشتە ھۆرمەتلىك پەيغەمبىرىنى نۇرغۇن ئالاھىدىلىكلەرگە ئىگە قىلغان بولۇپ، بۇ ئالاھىدىلىكلەردە ھېچكىم ئۇنىڭغا ئورتاق بولالمايدۇ. بۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ پەيغەمبەرلىكنى تارتىش ۋە دەۋەتنى يەتكۈزۈش ئۈچۈن ئۇنىڭغا يارىتىپ بېرىلگەن كەڭچىلىك ۋە ئاسانلىقتۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ تۆتتىن كۆپ خوتۇن ئېلىشى، ئۆزلىرىنى بەخش قىلغان ئاياللارنى مەھرىسىز ئېلىشىنىڭ خاس قىلىنىشى، خوتۇنلىرى ئارىسىدا نۆۋەت تەقسىم قىلىشنىڭ ۋاجىپ بولماسلىقى قاتارلىق ئالاھىدىلىكلەرنىڭ ھەممىسى ئۇنىڭ شان - شەرىپىنى كۆتۈرۈش، ھۆرمىتىنى قىلىش ۋە الله تائالانىڭ دەرگاھىدىكى يۇقىرى مەرتىۋىسىنى ئىزھار قىلىش ئۈچۈندۇر.

ئىمام مۇسلىم سەھىھ مۇسلىمدا ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھانىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: «مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئۆزلىرىنى بەخش قىلغان ئاياللارغا

www.munber.org

كۈندەشلىك قىلاتتىم ۋە: خوتۇن كىشى ئۆزىنى ئەرگە بەخش قىلىشتىن ھايا قىلمامدۇ؟ دەيتتىم. كېيىن اللّٰه تائالا: ﴿ئاياللىرىڭدىن خالىغىنىڭنىڭ نۆۋىتىنى ئارقىغا سۈرسەڭ، خالىغىنىڭ بىلەن (نۆۋەتتىن باشقا ۋاقىتتا) بىر يەردە بولساڭ بولۇۋېرىدۇ﴾ دېگەن ئايەتنى نازىل قىلدى. ئاندىن مەن: پەرۋەردىگارىڭ اللّٰه سەن ياقتۇرىدىغان ئىشلارنى تېز قىلىپ بېرىدىكەن دېدىم.»

بۇ ئايەتلەرنىڭ مەنىلىرى مۇنداق: ﴿ئى پەيغەمبەر! ساڭا بىز سەن مەھرىلىرىنى بەرگەن ئاياللىرىڭنى، اللّٰه ساڭا غەنىمەت قىلىپ بەرگەن﴾، ئۇرۇشلاردا سېنىڭ قولۇڭغا ﴿ئەسىر چۈشكەن ئاياللاردىن ئۆزەڭ مالىك بولغانلارنى ھالال قىلدۇق﴾. تۇغقانلىرىڭنىڭ قىزلىرىدىن ﴿ئاتاڭنىڭ ئەر قېرىندىشى ۋە ھەمشىرە قېرىندىشىنىڭ قىزلىرىنى، ئاناڭنىڭ ئەر قېرىندىشى ۋە ھەمشىرە قېرىندىشىنىڭ قىزلىرىنى﴾ ساڭا ھالال قىلدۇق. ﴿بۇلار سەن بىلەن بىرلىكتە ھىجرەت قىلدى﴾. ھىجرەت قىلغان، اللّٰه نى ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىنى ياخشى كۆرۈپ ساڭا يېقىنلىشىش قىزغىنلىقى بىلەن ئۆزلىرىنى بەخش قىلغان مۆمىن ئاياللارنىمۇ، ﴿ئەگەر﴾ سەن ئۇلاردىن خالىغىنىڭنى مەھرىسىز ئېلىشنى خالىساڭ، ﴿بۇنى مۆمىنلەرگە ئەمەس، يالغۇز ساڭىلا﴾ ھالال قىلدۇق. مۆمىنلەرگە ئاياللىرى بىلەن نىكاھلىنىش شەرتلىرى توغرۇلۇق ۋە چۆرىلىرى بولمىغان ئاياللىرىغا مەھرى بېرىشنىڭ ۋاجىپلىقى توغرۇلۇق ﴿بىزنىڭ چىقارغان بەلگىلىمىلىرىمىز بىزگە مەلۇمدۇر﴾.

ئى پەيغەمبەر! ﴿ساڭا﴾ سىقىلىش ياكى ﴿ھەرەج بولۇپ قالماسلىقى ئۈچۈن﴾ ۋە ھەر جەھەتتىن ساڭا ئاسانلىق يارىتىپ بېرىش ئۈچۈن سېنى ئالاھىدىلىكلەرگە ئىگە قىلدۇقكى، سەن ئاياللىرىڭدىن ﴿خالىغىنىڭنى﴾ قويۇۋەتسەڭ، خالىغىنىڭ بىلەن نۆۋەتتىن باشقا ۋاقىتتا بىر يەردە بولساڭ، خالىغىنىڭغا نۆۋەت تەقسىم قىلىپ بەرسەڭ، قويۇۋەتكەندىن كېيىن يېنىشنى سەن خالىغان خوتۇنۇڭ بىلەن يېنىشساڭ بولۇۋېرىدۇ. مانا ﴿بۇ﴾ ئۇلارنىڭ دىللىرىنىڭ ئارام تېپىشىغا ئەڭ يېقىندۇر، چۈنكى، ئۇلار بۇنىڭ اللّٰه نىڭ بۇيرۇقى ئىكەنلىكىنى ۋە ساڭا شۇنداق قىلىشقا رۇخسەت قىلغانلىقىنى بىلگەنلىكى ئۈچۈن سەن قىلغان ھەممە ئىشقا رازى بولىدۇ ۋە ئۇنى خۇشاللىق بىلەن قوبۇل قىلىدۇ. ﴿اللّٰه﴾ دىللارغا يوشۇرۇنغان نەرسىلەرنىڭ ﴿ھەممىنى بىلگۈچىدۇر، ھەلىمدۇر﴾ بۇيرۇقىغا خىلاپلىق قىلغان ۋە ئاسىيلىق قىلغان كىشىنى جازالاشقا ئالدىراپ كەتمەيدۇ.

نازىل بولۇش سەۋەبلىرى

ئىختىيار قىلىش ھەققىدە ﴿ئى پەيغەمبەر! (ئارتۇق خىراجەت سوراپ سېنى رەنجىتكەن) ئاياللىرىڭغا ئېيتقىنكى، «ئەگەر سىلەر دۇنيا تىرىكچىلىكىنى (يەنى پاراۋان تۇرمۇشنى) ۋە دۇنيانىڭ زىبۇزىننىتىنى كۆزلىسەڭلار، كېلىڭلار، سىلەرگە بىرئاز نەرسە

بىرەي، سىلەرنى چىرايلىقچە قويۇپ بېرەي﴾[1] دېگەن ئايەت نازىل بولغاندىن كېيىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاياللىرى ئۇنىڭ ئۆزلىرىنى قويۇۋېتىشىدىن قورقۇپ: ئى ﷲ نىڭ پەيغەمبىرى! بىزگە مېلىڭنى ۋە كۆڭلۈڭنى ئۆزەڭ خالىغان شەكىلدە بېرىپ، بىزنى ئۆز ئەمرىڭدە ساقلاپ قالغىن دېيىشتى. شۇنىڭ بىلەن ﴿ئاياللىرىڭدىن خالىغىنىڭنىڭ نۆۋىتىنى ئارقىغا سۈرسەڭ، خالىغىنىڭ بىلەن (نۆۋىتىدىن باشقا ۋاقىتتا) بىر يەردە بولساڭ بولىۋېرىدۇ...﴾ دېگەن ئايەت نازىل بولدى[2].

تەپسىرنىڭ ئىنچىكە ۋە نازۇك نۇقتىلىرى

1 ـ ھالال قىلىش دېگەن سۆز دۇرۇس قىلىش، قىلسا بولىدىغان قىلىپ بېرىش دېگەن مەنىلەرنى ئىپادىلەيدۇ. ﷲ تائالانىڭ: ﴿ساڭا بىز سەن مەھرىلىرىنى بەرگەن ئاياللىرىڭنى، ﷲ ساڭا غەنىمەت قىلىپ بەرگەن، ئەسىر چۈشكەن ئاياللاردىن ئۆزەڭ مالىك بولغانلارنى ھالال قىلدۇق﴾ دېگەن سۆزىدە ھالال قىلىشنى ﷲ تائالاغا نىسبەت بېرىش ھالال قىلىشنىڭ ۋە ھارام قىلىشنىڭ ﷲ تائالاغا خاس ئىكەنلىكىنى، شەرىئەت ھۆكۈملىرىنى پەقەت يالغۇز ﷲ نىڭلا بەلگىلەيدىغانلىقىنى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ﷲ نىڭ نامىدىن يەتكۈزگۈچى ئىكەنلىكىنى، ھېچكىمنىڭ شەرىئەت ھۆكۈملىرىنى بەلگىلەش ھوقۇقىغا ئىگە ئەمەسلىكىنى كۆرسىتىدۇ. ﴿ئىبادەت ۋە دىن بارىسىدىكى بارچە ھۆكۈملەر پەقەت ﷲ غىلا مەنسۇپ، ئۇ سىلەرنى پەقەت ئۆزىگىلا ئىبادەت قىلىشقا بۇيرۇغان﴾[3].

2 ـ ﷲ تائالانىڭ ئايەتلىرى: ﴿سەن مەھرىلىرىنى بەرگەن ئاياللىرىڭنى﴾ دەپ سۈپەتلىشى شۇنى ئەسكەرتىدۇكى، ﷲ تائالا پەيغەمبىرى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا ئەڭ ئەۋزەل ۋە ئەڭ مۇكەممەل بولغان ئىشنى تاللاپ بەرگەن[4].

مەھرى ھەققىنى نەق بېرىش ئۇنى كېچىكتۈرۈشتىن ياخشى ۋە ئەۋزەلدۇر. مەھرىنى نەق بېرىش سەلەف ئۆلىمالىرىنىڭ تۇتقان يولى بولۇپ، كېچىكتۈرۈپ بېرىش ئۆلارنىڭ ۋاقتىدا يوق ئىدى. ساھابىلاردىن بىرى خوتۇن ئېلىشقا قۇربى يەتمەسلىكى ھەققىدە شىكايەت قىلغاندا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا مۇنداق دېگەن: «سېنىڭ تۆمۈر كىيىمىڭ قېنى؟»

كېيىنكى كۈنلەردە مەھرىنى نەق ۋە كېيىن دەپ ئىككىگە بۆلۈش ۋە ئۇنى كېچىكتۈرۈش ئۆرپ ـ ئادەتنىڭ تەقەززاسى ھەمدە مەھرى ھەقلىرىنىڭ ھەددىدىن زىيادە

---

[1] سۈرە ئەھزاب، 28 ـ ئايەت.
[2] ئىبنى ئەبۇ شەيبە رىۋايەت قىلغان. ئىمام ئىبنى جەۋزىنىڭ «زادۇل مەسىر في ئىلمىتتەپسىر» ناملىق تەپسىرى، 6 ـ جىلد، 407 ـ بەت.
[3] سۈرە يۇسۇف، 40 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
[4] ئىمام فەخرۇددىن رازىنىڭ «ئەتتەپسىر ئەلكەبىر» ناملىق تەپسىرىگە، ئىمام ئەبۇ ھەييانىنىڭ: «ئەلبەھرۇل مۇھىيت» ناملىق تەپسىرىگە ۋە ئىمام ئەبۇ سەئۇدنىڭ «ئىرشادۇل ئەقلىسسەلىم ئىلا مەزايال قۇرئانىل كەرىم» ناملىق تەپسىرىگە قاراڭ.

www.munber.org

ئېشىپ كېتىشىنىڭ تەقەززاسى سەۋەبىدىن، ياكى كىشىلەرنىڭ ھالى بۇزۇلغاندىن كېيىن قىزنىڭ تالاق قىلىنغاندىن كېيىنكى ئىستىقبالىنى كۆزدە تۇتقانلىق سەۋەبىدىن پەيدا بولغان. ئايەتتە مەھرى ھەققىنى بېرىش ئالاھىدە ئەسكەرتىش ئۈچۈن ياكى شەرت قىلىش ئۈچۈن ئەمەس، پەقەت ئەۋزەللىكنى بايان قىلىش ئۈچۈن تىلغا ئېلىنغان.

3 ـ الله تائالانىڭ: ﴿الله ساڭا غەنىمەت قىلىپ بەرگەن، ئەسىر چۆشكەن ئايالالاردىن ئۆزەڭ مالىك بولغانلارنى﴾ دېگەن سۆزىدە ئىگىدارچىلىقتىكى چۆرىلەرنى الله غەنىمەت قىلىپ بەرگەن، ئەسىر چۈشكەن چۆرىلەرگە خاسلاشتۇرۇش بۇ چۆرىلەرنىڭ پۇلغا سېتىۋالغان چۆرىلەردىن بەكرەك ھالال ۋە پاك ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىش ئۈچۈندۇر. ئۇرۇش بولغان جايلاردىن غەنىمەت ئالغان نەرسىلەر «پاك غەنىمەت» دەپ، سودىلىشىپ ئالغان نەرسىلەر «يامان غەنىمەت» دەپ ئاتالغان. الله تائالا پەيغەمبىرىگە پەقەت پاك غەنىمەتنى خالايدۇ، يامان غەنىمەتنى خالىمايدۇ. بۇنى ئەبۇ ھەييان «ئەلبەھرۇل مۇھىت» ناملىق تەپسىرىدە بايان قىلغان[1].

4 ـ الله تائالانىڭ: ﴿پەيغەمبەر ئۇنى (مەھرىسىز) ئېلىشنى خالىسا﴾ دېگەن سۆزىدە سۆز ئۇسلۇبىنى ئىككىنچى شەخستىن ئۈچىنچى شەخسكە يۆتكەپ، ئاندىن يەنە ﴿يالغۇز ساڭىلا﴾ دېگەن سۆزىدە ئىككىنچى شەخسكە قايتۇرۇش ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ئىككى يەردە پەيغەمبەرلىك ئۇنۋانى بىلەن تىلغا ئېلىش بولسا، بۇ خۇسۇسىيەتنىڭ ئۇنى پەيغەمبەرلىك يۈزىدىن ھۆرمەتكە ئىگە قىلغانلىقنى بىلدۈرۈش سەۋەبىدىن الله تائالا تەرىپىدىن بېرىلگەنلىكىنى كۆرسىتىش ئۈچۈندۇر. تەكرارلاش بولسا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ شان ـ شەرىپىنى ئۈستۈرۈش ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبەر بولغانلىق يۈزىدىن ھۆرمەتكە ھەقلىق ئىكەنلىكىنى بايان قىلىش ئۈچۈندۇر[2].

زۇجاج مۇنداق دەيدۇ: «ئايەتتە، ئەگەر بىر مۆمىن خوتۇن ئۆزىنى ساڭا بەخش قىلسا دېمەستىن، ﴿ئەگەر بىر مۆمىن خوتۇن ئۆزىنى پەيغەمبەرگە بەخش قىلسا﴾ دېيىشتىكى ھېكمەت شۇكى، ئەگەر ساڭا دېگەن بولسا، مۇنداق بەخش قىلىشنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن باشقىلارغىمۇ خۇددى ئاتىنىڭ ئەر قېرىندىشىنىڭ ۋە ھەمشىرە قېرىندىشىنىڭ قىزلىرى دۇرۇس بولغانىدەك دۇرۇس بولىدۇ، دېگەن چۈشەنچە بېرىپ قالغان بولاتتى.»[3]

شەرئەت ھۆكۈملىرى

بىرىنچى ھۆكۈم

---

① ئىمام ئەبۇ ھەييانىنىڭ: «ئەلبەھرۇل مۇھىيت» ناملىق تەپسىرى، 7 ـ جىلد، 241 ـ بەت.

② ئىمام ئىبنۇل ئەرەبىنىڭ «ئەھكامۇل قۇرئان» ناملىق تەپسىرى، 3 ـ جىلد.

③ ئىمام ئەبۇ ھەييانىنىڭ: «ئەلبەھرۇل مۇھىيت» ناملىق تەپسىرى. ئىمام ئىبنى جەۋزىنىڭ «زادۇل مەسىر فىي ئىلمىتتەپسىر» ناملىق تەپسىرى، 6 ـ جىلد، 405 ـ بەت.

ھەق بېرىش ياكى بەخش قىلىش سۆزلىرى بىلەن نىكاھلىنىش دۇرۇس بولامدۇ؟

فىقھشۇناسلار ئارىسىدا نىكاھ نىكاھنىڭ چۈشىنى بىلدۈرىدىغان ئوچۇق سۆز بىلەن چۈشىدىغانلىقى ھەققىدە ھېچ ئىختىلاپ يوق. ئەمرىمگە ئالدىم، خوتۇنلۇققا ئالدىم دېگەنگە ئوخشاش سۆزلەر بىلەن، ھەمدە شۇ سۆزلەردىن تۈرلىنىپ چىققان سۆزلەر بىلەن، ئەگەر ئۇنىڭدىن باشقا مەنە كۆزدە تۇتۇلمىسا. نىكاھ چۈشىدۇ. چۈنكى، الله تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئۇلارنىڭ خوجىلىرىنىڭ قوشۇلۇشى بىلەن ئۇلارنى خوتۇنلۇققا ئالساڭلار بولىدۇ﴾[1].

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «ئەگەر سىلەرگە سىلەر دىنىغا ۋە ئەخلاقىغا رازى بولىدىغان بىرى ئۆيلىنىشنى تەلەپ قىلىپ كەلسە، سىلەر ئۇنىڭغا خوتۇن ئېلىپ بېرىڭلار.»[2] دېمەك، نىكاھلىنىش ۋە خوتۇنلۇققا ئېلىش دېگەن سۆزلەر قۇرئاندا ۋە سۈننەتتە كەلگەن بولۇپ، نىكاھنىڭ چۈشىدىكى ئوچۇق سۆزلەر ھېسابلىنىدۇ.

فىقھشۇناسلار يەنە نىكاھىمغا ئالدىم، ئەمرىمگە ئالدىم، خوتۇنلۇققا ئالدىم، نىكاھلاندىم، ئالدىم ـ تەگدىم دېگەن سۆزلەردىن باشقا سۆزلەر بىلەن نىكاھنىڭ چۈشمەيدىغانلىقىغا ئىتتىپاق كەلگەن.

ئەمما بەخش قىلىش دېگەن سۆز بىلەن نىكاھنىڭ چۈشىدىغانلىقىغا ھەنەفىي مەزھىبىدىكىلەر رۇخسەت قىلغان. كۆپچىلىك فىقھشۇناسلار رۇخسەت قىلمىغان.

ھەنەفىي مەزھىبىدىكىلەرنىڭ دەلىللىرى:

ھەنەفىي مەزھىبىدىكىلەر بەخش قىلىش سۆزى بىلەن نىكاھنىڭ چۈشىدىغانلىقىغا تۆۋەندىكى دەلىللەرنى كەلتۈرىدۇ:

1 ـ الله تائالا: ﴿ئەگەر بىر مۆمىن خوتۇن ئۆزىنى پەيغەمبەرگە بەخش قىلسا، پەيغەمبەر ئۇنى (مەھرىسىز) ئېلىشنى خالىسا﴾ دېدى. بۇ ئايەتتىكى دەلىل شۇكى، الله تائالا: ﴿پەيغەمبەر ئۇنى (مەھرىسىز) ئېلىشنى خالىسا﴾ دەپ، بەخش قىلىش سۆزى بىلەنمۇ نىكاھنىڭ چۈشىدىغانلىقىنى بايان قىلغان. مانا بۇ، بەخش قىلىش سۆزى بىلەن نىكاھنىڭ چۈشىدىغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ. ئەگەر بۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا دۇرۇس بولسا، بىزگىمۇ ھەم دۇرۇس بولىدۇ. چۈنكى، بىز ئۇنىڭغا ئەگىشىشكە ۋە ئۇنىڭغا ئىقتىدا قىلىشقا بۇيرۇلدۇق.

2 ـ ئۇلار يەنە مۇنداق دەيدۇ: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋە ئۇنىڭ ئۈممىتى بەخش قىلىش لەۋزى بىلەن نىكاھلىنىشتا ئوخشاشتۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ﴿بۇنى مۆمىنلەرگە ئەمەس، يالغۇز ساڭىلا (ھالال قىلدۇق)﴾ دېگەن ئايىتى كەرىم ئىشارەت قىلغان ئالاھىدىلىكى پەقەت مەھرىسىز ئېلىشنىڭ دۇرۇسلىقىغا قارىتىلىدۇ. بۇنى ئايەتنىڭ ئاخىرىدىكى الله تائالانىڭ ﴿ساڭا ھەرەج بولۇپ قالماسلىقى ئۈچۈن (سېنى

---

[1] سۈرە نىسا، 25 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

[2] بۇ ھەدىسنى ئىمام تىرمىزى رىۋايەت قىلغان بولۇپ، ئۇنىڭ ئاخىرى مۇنداق: «ئۇنى ئۆيلەپ قويمىساڭلار، يەر يۈزىدە بۇزۇقچىلىق ۋە ئېغىر پىتنە ـ پاسات چىقىدۇ.»

www.munber.org

ئالاھىدىلىكلەرگە ئىگە قىلدۇق)﴾ دېگەن سۆزى دەلىللەپ بېرىدۇ. چۈنكى، بۇ ئايەت ئۇ ئالاھىدىلىكلەرنىڭ سىقلىشنى تۈگەتكەنلىكىگە ئىشارەت قىلىدۇ. سىقلىش بولسا مەھرى بېرىشنى لازىم قىلغاندا مەۋجۇت بولىدۇ. چۈنكى، مەھرى پۇل ـ مالغا ئېرىشىش ئۈچۈن جاپالىق تىرىششنى تەلەپ قىلىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بولسا پەيغەمبەرلىكنى يەتكۈزۈش ئىشلىرى بىلەن ئالدىراشتۇر. نىكاھقا ئېلىش ياكى خوتۇنلۇققا ئېلىش لەۋزى بىلەن نىكاھنىڭ چۈشىدىغانلىقىدا ھېچقانداق توسالغۇ يوق. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالاھىدىلىكى بولسا، ئۆزىنى بەخش قىلغان ئاياللارنى مەھرىسىز ئېلىشقا قارىتىلىدۇ.»

3 ـ ئۇلار مۇنداق دەيدۇ: «بىزنىڭ قارىشىمىزنى ئائىشەدىن رىۋايەت قىلىنغان مۇنۇ رىۋايەت كۈچلەندۈرىدۇ: ئائىشە ئۆزلىرىنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا بەخش قىلغان ئاياللارنى ئەيىبلەپ: «خوتۇن كىشى ئۆزىنى مەھرىسىز ئەرگە تېگىشكە تەڭلەشتىن خىجىل بولمامدۇ؟» دەيتتى. الله تائالانىڭ: ﴿ئاياللىرىڭدىن خالىغىنىڭنىڭ نۆۋىتىنى ئارقىغا سۈرسەڭ، خالىغىنىڭ بىلەن (نۆۋىتىدىن باشقا ۋاقىتتا) بىر يەردە بولساڭ بولىۋېرىدۇ، (ۋاقىتلىق) ئايرىلىپ تۇرغان ئاياللىرىڭدىن بىرى بىلەن ھەمتۆشەك بولماقچى بولساڭ، ساڭا ھېچ گۇناھ يوقتۇر﴾ دېگەن سۆزى نازىل بولغاندىن كېيىن، ئۇ: «پەرۋەردىگارىڭ الله سەن ياقتۇرىدىغان ئىشلارنى تېز قىلىپ بېرىدىكەن» دېدى. بۇ ھەدىس يۇقىرىدىمۇ بايان قىلىندى.

4 ـ ئۇلار يەنە سەھل ئىبنى سەئدنىڭ مۇنۇ ھەدىسىنى دەلىل قىلىدۇ: بىر ئايال پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا كېلىپ: ئى الله نىڭ پەيغەمبىرى! مەن ئۆزەمنى ساڭا بەخش قىلغىلى كەلدىم دېدى، بۇ ھەدىستە يەنە مۇنداق دېيىلىدۇ: ساھابىلاردىن بىر ئادەم ئورنىدىن تۇرۇپ: ئى الله نىڭ پەيغەمبىرى! ئەگەر سېنىڭ ئۇ ئايالنى ئالغىڭ بولمىسا، ئۇنى ماڭا ئېلىپ بەرگىن دەيدۇ... ھەدىسنىڭ ئاخىرىدا مۇنداق دېيىلىدۇ: «ئۇنى ئېلىپ كەتكىن، مەن ئۇنى ساڭا سېنىڭ قۇرئاندىن بىلگەنلىرىڭنى ئۇنىڭغا ئۆگىتىپ قويۇش بەدىلىگە ئىگە قىلدىم.»

بۇ ھەدىستە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇ ساھابىگە ئىگە قىلىش لەۋزى بىلەن نىكاھ قىلىپ قويغان. بەخش قىلىش بولسا ئىگە قىلىش لەۋزىلىرىدىن بىرىدۇر. شۇڭا بەخش قىلىش لەۋزى بىلەن نىكاھنىڭ چۈشىشىنىڭ دۇرۇس بولۇشى ۋاجىپ بولىدۇ①.

دېمەك، دۇرۇس قىلىشنى بىلدۈرىدىغان لەۋزىلەرنىڭ ھەممىسى بىلەنلا نىكاھ چۈشمەيدۇ، چۈنكى، بۇ مۇتئە بېرىشكە قىياس قىلىنىدۇ. ئىگە قىلىشنى بىلدۈرىدىغان لەۋزىلەرنىڭ ھەممىسى بىلەن نىكاھ چۈشىدۇ، چۈنكى، بۇ ئېلىم ـ بېرىمدىكى ئىگە قىلىشقا قىياس قىلىنىدۇ.

كۆپچىلىك فىقھشۇناسلارنىڭ دەلىللىرى:

① بۇ ھەقتىكى تەپسىلى دەلىللەر ئۈچۈن ئىمام جەسساسنىڭ «ئەھكامۇل قۇرئان» ناملىق تەپسىرى، 3 ـ جىلد، 366 ـ بېتىگە قاراڭ.

مالىكى، شافىئىي ۋە ھەنبەلى مەزھەبىدىكىلەردىن ئىبارەت كۆپچىلىك فىقھشۇناسلار بەخش قىلىش لەۋزى بىلەن نىكاھنىڭ چۈشمەيدىغانلىقىغا تۆۋەندىكى دەلىللەرنى كۆرسىتىدۇ:

1 ـ الله تائالا پەيغەمبىرىنى بەخش قىلىش لەۋزى بىلەن مەھرىسىز خوتۇن ئېلىش خۇسۇسىيىتىگە ئىگە قىلىپ مۇنداق دېدى: ﴿ئەگەر بىر مۆمىن خوتۇن ئۆزىنى پەيغەمبەرگە بەخش قىلسا، پەيغەمبەر ئۇنى (مەھرىسىز) ئېلىشنى خالىسا، بۇنى مۆمىنلەرگە ئەمەس، يالغۇز ساڭىلا (ھالال قىلدۇق)﴾. الله تائالانىڭ: ﴿ئەگەر بىر مۆمىن خوتۇن ئۆزىنى پەيغەمبەرگە بەخش قىلسا﴾ دېگەن سۆزى ۋە: ﴿يالغۇز ساڭىلا (ھالال قىلدۇق)﴾ دېگەن سۆزى بەخش قىلىش يولى ئارقىلىق ھالال قىلىنغان خوتۇن الله تائالانىڭ: ﴿بۇنى مۆمىنلەرگە ئەمەس﴾ دېگەن سۆزىنىڭ دەلىلى بىلەن پەقەت پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغىلا خاس ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ. لەۋزى ۋە مەنە جەھەتتە بەخش قىلىش خۇسۇسىيىتى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغىلا خاستۇر. چۈنكى، لەۋزى مەنىگە تەۋەدۇر.

2 ـ ئۇلار مۇنداق دەيدۇ: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا خاس بولغان نەرسىلەردە باشقا بىرىنىڭ ئورتاق بولۇشى دۇرۇس بولمايدۇ. ئايەت بەخش قىلىش لەۋزى بىلەن مەھرىسىز خوتۇن ئېلىشنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا خاس قىلىنغان ئىشلاردىن بىرى ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ. لەۋزىنى ئېتىبارغا ئالماي، مەنىنى ئېتىبارغا ئالغاندىمۇ بۇ خۇسۇسىيەت سىلەرگە قەيەردىن كېلىدۇ؟ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن باشقا بىرىگە بەخش قىلىش لەۋزى ئارقىلىق مەھرى بېرىشنى ۋاجىپ قىلىش بىلەن بىرگە نىكاھ قىلىشنىڭ دۇرۇسلىقى سىلەرگە قەيەردىن كېلىدۇ؟»

3 ـ ھەنەفىي مەزھەبىدىكىلەرنىڭ سەھل ئىبنى سەئدنىڭ ھەدىسىدە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇ ساھابىگە: «ئۇنى ئېلىپ كەتكىن، مەن ئۇنى ساڭا سېنىڭ قۇرئاندىن بىلگەنلىرىڭنى ئۇنىڭغا ئۆگىتىپ قويۇش بەدىلىگە ئىگە قىلدىم» دەپ، ئىگە قىلىش لەۋزى بىلەن ئۇنىڭغا نىكاھ قىلىپ قويغان دېگەن دەلىلگە كەلسەك، ئۇ ھەدىستە ئۇلارنىڭ قارىشىنى دەلىللەيدىغان دەلىل يوق. بەزى رىۋايەتلەردە مۇنداق دېيىلىدۇ: «ئۇنى ئېلىپ كەتكىن، مەن ئۇنى ساڭا ئېلىپ بەردىم.» دېمەك، ئىگە قىلىشنى كۆرسىتىدىغان ھەممە سۆز بىلەن نىكاھ چۈشمەيدۇ. ئىجارىگە بېرىش دېگەن سۆزمۇ ئىگە قىلىش مەنىسىنى كۆرسىتىدۇ. شۇنداق تۇرۇقلۇق ئۇ سۆز بىلەن پۈتۈن ئۆلىمالارنىڭ ئىتتىپاق قارىشىدا نىكاھ چۈشمەيدۇ[1].

كۈچلۈك قاراش

ئىمام جەسساسنىڭ بايان قىلغىنىدەك، گەرچە ھەنەفىي مەزھەبىدىكىلەرنىڭ دەلىللىرى كۈچلۈك بولسىمۇ، لېكىن ئايەت بەخش قىلىش لەۋزى بىلەن نىكاھلىنىشنىڭ پەقەت پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا خاس ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ. زاھىرى جەھەتتە بەخش قىلىش

[1] تەپسىلى دەلىل ئۈچۈن ئىمام جەسساسنىڭ «ئەھكامۇل قۇرئان» ناملىق تەپسىرى، 3 ـ جىلد، 366 ـ بېتىگە قاراڭ.

www.munber.org

سۆزىدىن لەۋزى ۋە مەنىسى كۆزدە تۇتۇلىدۇ. ئۇنىڭ لەۋزىنى ئالماي مەنىسىنى ئېلىش ئۈچۈن دەلىل كېرەك. نىكاھ سۆزلىرىدە قىياس قىلىشقا بولمايدۇ. بۇ مەسىلىدە كۆپچىلىك ئۆلىمالارنىڭ قارىشى كۈچلۈكتۇر.

ئىمام مالىكمۇ (اللہ ئۇنىڭغا رەھمەت قىلسۇن!) مۇنداق دەيدۇ: «شەك ـ شۈبھىسىزكى، نىكاھ ئىشىدا بەخش قىلىش پەيغەمبەر ئەلەيھسسالامدىن كېيىن ھېچكىمگە دۇرۇس بولمايدۇ.»

ئىككىنچى ھۆكۈم

پەيغەمبەر ئەلەيھسسالام ئالىدىغان ئايالنىڭ ھىجرەت قىلغان بولۇشى شەرتمۇ؟

ئايىتى كەرىم زاھىرى جەھەتتە پەيغەمبەر ئەلەيھسسالامنىڭ ئۆزى بىلەن ھىجرەت قىلمىغان ئاياللىنى ئەمرىگە ئېلىشى دۇرۇس بولمايدۇ. چۈنكى، اللہ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿بۇلار سەن بىلەن بىرلىكتە ھىجرەت قىلدى﴾. بەزى ئۆلىمالار مانا مۇشۇ زاھىرى مەنىنى تۇتقا قىلغان.

قازى ئەبۇ يەئلا مۇنداق دەيدۇ: «بۇ ئايەت پەيغەمبەر ئەلەيھسسالامنىڭ ھىجرەت قىلمىغان ئاياللارنى ئېلىشىنىڭ دۇرۇس ئەمەسلىكىنى كۆرسىتىدۇ.»[1]

ئەبۇ تالىبنىڭ قىزى ئۇممۇ ھانى مۇنداق دەيدۇ: «پەيغەمبەر ئەلەيھسسالام ماڭا تەلەپ قويدى، مەن ئۆزرە ئېيتتىم، ئۇ ئۆزرەمنى قوبۇل قىلدى. ئاندىن: ﴿ساڭا بىز سەن مەھرىلىرىنى بەرگەن ئاياللىرىڭنى، اللہ ساڭا غەنىمەت قىلىپ بەرگەن، ئەسىر چۈشكەن ئاياللاردىن ئۆزەڭ مالىك بولغانلارنى ھالال قىلدۇق، ئاتاڭنىڭ ئەر قېرىندىشى ۋە ھەمشىرە قېرىنداشلىرىنىڭ قىزلىرىنى، ئاناڭنىڭ ئەر قېرىندىشى ۋە ھەمشىرە قېرىنداشلىرىنىڭ قىزلىرىنى (ساڭا ھالال قىلدۇق). بۇلار سەن بىلەن بىرلىكتە ھىجرەت قىلدى﴾ دېگەن ئايەت نازىل بولدى. مەن ئۇنىڭغا دۇرۇس بولماس ئىكەنمەن، چۈنكى، مەن ئۇنىڭ بىلەن ھىجرەت قىلمىغان ئىدىم. مەن ئازاد قىلىنغانلار[2]نىڭ قاتارىدىن ئىدىم.»

كۆپچىلىك تەپسىرشۇناسلار مۇنداق دەپ قارايدۇ: ھىجرەت قىلىش شەرت ئەمەس، بۇ ئايەت اللہ تائالانىڭ: ﴿سەن مەھرىلىرىنى بەرگەن ئاياللىرىڭنى﴾ دېگەن سۆزىدىكىگە ئوخشاش، پەقەت ئەۋزەللىكنى بايان قىلىپ بېرىدۇ. ئايەت پەيغەمبەر ئەلەيھسسالام ئالسا بولىدىغان بىرقانچە تۈرلۈك ئاياللارنى تىلغا ئالدى، ئۇنىڭ ئۈچۈن ئەۋزەل ۋە مۇكەممەل بولغان ئىشنى بايان قىلىپ بەردى. ئايەتتە مەھرىنى تىلغا ئېلىش شەرت ئۈچۈن ئەمەس، ئۇ پەقەت ئەۋزەللىكنى بايان قىلىپ بېرىدۇ. ھىجرەتنى تىلغا ئېلىشمۇ شۇنىڭغا ئوخشايدۇ.

---

[1] ئىمام ئىبنى جەۋزىنىڭ «زادۇل مەسىر فىي ئىلمىتتەپسىر» ناملىق تەپسىرى، 6 ـ جىلد، 404 ـ بەت. ئىمام ئەبۇ ھەيياننىڭ: «ئەلبەھرۇل مۇھىيت» ناملىق تەپسىرى، 7 ـ جىلد، 241 ـ بەت.

[2] بۇ سۆز پەيغەمبەر ئەلەيھسسالام مەككىنى فەتھى قىلغان چاغدا: «بېرىڭلار، سىلەر ئازادسىلەر» دەپ، ياخشىلىق قىلىپ قويۇۋەتكەن كىشىلەرنى كۆرسىتىدۇ.

ئەبۇ ھەييان مۇنداق دەيدۇ: «ئايەتتە ﴿بۇلار سەن بىلەن بىرلىكتە ھىجرەت قىلدى﴾ دەپ، ھىجرەت قىلغانلار خاسلاشتۇرۇلدى. چۈنكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ تۇغقانلىرىدىن ئۇنىڭ بىلەن بىرلىكتە ھىجرەت قىلغان نامەھرەم ئاياللار ھىجرەت قىلغان باشقا ئاياللاردىن ئەۋزەلدۇر. ھىجرەت قىلغان ئايالنىڭ دۇرۇس بولۇش شەرتى ئەمەلدىن قالدۇرۇلغان دېگەن قاراشمۇ بار.»[1]

ماۋەردى بۇ مەسىلە ھەققىدە مۇنداق ئىككى قاراشنى رىۋايەت قىلغان بولۇپ، ئۇنىڭ بىرىدە: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئېلىشى دۇرۇس بولغان ئاياللارنىڭ ھىجرەت قىلغان بولۇشى قەتئىي شەرت قىلىنىدۇ دېيىلگەن. يەنە بىرىدە: يات ئاياللار ئەمەس، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئايەتتە تىلغا ئېلىنغان تۇغقانلىرى ئىچىدىكى ئاياللارنىڭ ھىجرەت قىلغان بولۇشى شەرت قىلىنىدۇ، دېيىلگەن[2].

كۈچلۈك قاراش

توغرا قاراش كۆپچىلىك تەپسىرشۇناسلارنىڭ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا تۇغقان كېلىدىغان ئاياللارنىڭ ھىجرەت قىلغان بولۇشىنىڭ شەرت قىلىنىشى مۇكەممەللىكنى ۋە ئەۋزەللىكنى بايان قىلىپ بېرىش ئۈچۈندۇر، دېگەن قارىشىدۇر.

ئۈچىنچى ھۆكۈم

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ نىكاھىدا ئۆزىنى بەخش قىلغان بىرەر ئايال بولغانمۇ؟

كۆپ ساندىكى ئۆلىمالار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا خېلى كۆپ ئاياللار ئۆزلىرىنى بەخش قىلغان دەپ قارايدۇ. ئۆزلىرىنى بەخش قىلغان ئاياللارنىڭ ئىسىملىرى ھەققىدە بەزىلىرى كۈچلۈك، بەزىلىرى ئاجىز خېلى كۆپ رىۋايەتلەر رىۋايەت قىلىنغان. ئۇلارنىڭ ئىچىدە ئۇممۇ شەرىك، ھەكىمنىڭ قىزى خەۋلە، ھەتىمنىڭ قىزى لەيلا قاتارلىقلار بار. لېكىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارنىڭ ھېچ بىرىنى ئالمىغان. ھارىسنىڭ قىزى مەيمۇنە ۋە خۇزەيمەنىڭ قىزى زەينەپ ئۆزلىرىنى بەخش قىلغان ئاياللاردىن ئىدى، دېگەن قاراشمۇ بار. لېكىن ئاۋۋالقى قاراش توغرىدۇر[3].

ئەبۇ بەكرى ئىبنۇل ئەرەبى، ئىبنى ئاباس ۋە مۇجاھىدنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەمرىدە ئۆزىنى بەخش قىلغان ئايال يوق ئىدى.»[4]

ئىمام ئىبنى كەسىر مۇنداق دەيدۇ: «ئۆزلىرىنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا بەخش قىلغان ئاياللار ناھايىتى كۆپتۇر. ئىمام بۇخارى ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھانىڭ مۇنداق

---

[1] ئىمام ئەبۇ ھەييانىنىڭ: «ئەلبەھرۇل مۇھىيت» ناملىق تەپسىرى، 7 ـ جىلد، 241 ـ بەت.
[2] ئىمام ئىبنى جەۋزىنىڭ «زادۇل مەسىر فىي ئىلمىتتەپسىر» ناملىق تەپسىرى، 6 ـ جىلد، 404 ـ بەت.
[3] ئىمام ئىبنى جەۋزىنىڭ «زادۇل مەسىر فىي ئىلمىتتەپسىر» ناملىق تەپسىرى، 6 ـ جىلد، 404 ـ بەت.
[4] ئىمام ئىبنۇل ئەرەبىنىڭ «ئەھكامۇل قۇرئان» ناملىق تەپسىرى. ئىمام تەبەرىنىڭ «جامىئۇل بەيان» ناملىق تەپسىرى، 22 ـ جىلد، 23 ـ بەت.

www.munber.org

دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: مەن ئۆزلىرىنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا بەخش قىلغان ئاياللارغا كۆڭۈلدە شۇنداق قىلاتتىم ۋە: خوتۇن كىشى ئۆزىنى بەخشمۇ قىلامدۇ؟ دەيتتىم. اللّٰه تائالا: ﴿ئاياللىرىڭدىن خالىغىنىڭنىڭ نۆۋىتىنى ئارقىغا سۈرسەڭ، خالىغىنىڭ بىلەن (نۆۋىتىدىن باشقا ۋاقىتتا) بىر يەردە بولساڭ بولىۋېرىدۇ، (ۋاقىتلىق) ئايرىلىپ تۇرغان ئاياللىرىڭدىن بىرى بىلەن ھەمتۆشەك بولماقچى بولساڭ، ساڭا ھېچ گۇناھ يوقتۇر﴾ دېگەن ئايەتنى نازىل قىلغاندىن كېيىن: پەرۋەردىگارىڭ پەقەت سېنىڭ خاھىشىڭنى ئەمەلگە ئاشۇرۇپ بېرىشكە ئالدىرايدىكەن دېدىم.»[①]

تۆتىنچى ھۆكۈم

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئاياللىرى ئارىسىدا نۆۋەت تەقسىم قىلىش ۋاجىپمۇ؟

بەزى ئۆلىمالار مۇنداق دەپ قارايدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئاياللىرى ئارىسىدا نۆۋەت تەقسىم قىلىش ۋاجىپتۇر، چۈنكى، ئۇ ئۇلارنىڭ ئارىسىدا ئادىللىق بىلەن نۆۋەت تەقسىم قىلاتتى ۋە: «ئى اللّٰه! مانا بۇ مەن ئىگە بولالىغان تەقسىماتىم، مەن ئىگە بولالمىغان تەقسىماتىمدا مېنى جازاغا تارتمىغىن» دەيتتى[②]. ئۇ: «مەن ئىگە بولالمىغان تەقسىماتىم» دېگەن سۆزى بىلەن ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھاغا ئۇخشاش بەزى ئاياللىرىغا بولغان يۈرەكتىكى مايىللىقنى دېمەكچى بولىدۇ.

ئۇلار يەنە مۇنداق دەلىل كۆرسىتىدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئاياللىرى ئارىسىدا نۆۋەت تەقسىم قىلىش ۋاجىپتۇر، چۈنكى، ئۇ ئاياللىرىدىن ئىزنى سوراپ: «مەن پالانى ئايالىمنىڭ يېنىدا قونۇپ قالسام رۇخسەت قىلامسىز؟» دەيتتى. بۇ ھەقتە سەھىھ ھەدىسلەر رىۋايەت قىلىنغان.

كۆپ ساندىكى ئۆلىمالار مۇنداق دەپ قارايدۇ: بۇ ئايىتى كەرىم پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئاياللىرىدىن قايسىسى بىلەن بىر تۆشەكتە بولۇشنى خالىسا بولىۋېرىدىغانلىقىنى، نۆۋەت تەقسىم قىلىشنىڭ ئۇنىڭغا ۋاجىپ ئەمەسلىكىنى بىلدۈرۈش ئۈچۈن نازىل بولغان. شۇنداق بولسىمۇ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارنىڭ ئارىسىدا ئادىل بولۇپ، نۆۋەتنى تەڭ تەقسىم قىلغان.

ئىمام جەسساس مۇنداق دەيدۇ: «بۇ ئايەت ئۇلار ئارىسىدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ نۆۋەت تەقسىم قىلىشىنىڭ ۋاجىپ ئەمەسلىكىنى كۆرسىتىدۇ. ئۇنىڭغا خالىغان ئاياللىرىغا نۆۋەت تەقسىم قىلىش، خالىغان ئاياللىرىغا نۆۋەت تەقسىم قىلماسلىق ئىختىيارلىقى بېرىلگەن.»[③]

[①] ئىمام ئىبنى كەسىرنىڭ «قۇرئان ئەزىم» ناملىق تەپسىرى، 3 ـ جىلد، سۈرە ئەھزابنىڭ تەپسىرىگە قاراڭ.
[②] ئىمام ئەبۇ داۋۇد، تىرمىزى، نەسائى ۋە ئىبنى ماجە رىۋايەت قىلغان.
[③] ئىمام جەسساسنىڭ «ئەھكامۇل قۇرئان» ناملىق تەپسىرى، 3 ـ جىلد، 368 ـ بەت.

ئىبنى كەسىر مۇنداق دەيدۇ: «شافىئىي مەزھىبىدىن ۋە باشقىلاردىن بىر تۈركۈم ئۆلىمالار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئاياللىرى ئارىسىدا نۆۋەت تەقسىم قىلىش ۋاجىپ ئەمەس دەپ قارايدۇ. ئۇلار بۇنىڭغا مەزكۇر ئايەتنى دەلىل قىلىدۇ.»

ئىمام بۇخارى، مۇئازدىن ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھانىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ﴿ئاياللىرىڭدىن خالىغىنىڭنىڭ نۆۋىتىنى ئارقىغا سۈرسەڭ، خالىغىنىڭ بىلەن (نۆۋىتىدىن باشقا ۋاقىتتا) بىر يەردە بولساڭ بولىۋېرىدۇ، (ۋاقىتلىق) ئايرىلىپ تۇرغان ئاياللىرىڭدىن بىرى بىلەن ھەمتۆشەك بولماقچى بولساڭ، ساڭا ھېچ گۇناھ يوقتۇر﴾ دېگەن ئايەت نازىل بولغاندىن كېيىن ئىچىمىزدىكى ئاياللاردىن بىرىنىڭ نۆۋەت كۈنىدە باشقا بىر ئايالىنىڭ يېنىدا قونماقچى بولسا، بىزدىن رۇخسەت سورايتتى.»

مۇئاز سۆزىنى داۋام قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: «مەن ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھاغا: سىز نېمە دەيتتىڭىز؟ دېدىم. ئۇ: مەن، ئى الله نىڭ پەيغەمبىرى! ئەگەر بۇ ئىش مېنىڭ ئىختىيارىمدا بولىدىغان بولسا، مەن سېنى باشقا بىرىگە ھەرگىز ئۆتۈنۈپ بېرىشنى خالىمايمەن دەيتتىم، دېدى.»[1]

توغرا قاراش شۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئاياللىرى ئارىسىدا نۆۋەت تەقسىم قىلىش ۋاجىپ ئەمەس. كۆپچىلىك ئۆلىمالارمۇ مۇشۇ قاراشنى تاللىغان.

شەك ـ شۈبھىلەر ۋە ئۇنىڭغا بېرىلگەن رەددىيە

ئىسلام دۈشمەنلىرى بۇرۇندىن تارتىپلا ئىسلام پەيغەمبىرى ھەققىدە شەك ـ شۈبھىلەرنى تۇغدۇرۇش، ئۇنىڭ پەيغەمبەرلىكىگە تەنە قىلىش ۋە ئۇنىڭ ھۆرمىتىگە داغ تەككۈزۈشكە كىرىشىپ كەتكەن بولۇپ، مۆمىنلەرنى ئۆز دىنىغا قارىتا شەكلەندۈرۈش، ئىنسانلارنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ پەيغەمبەرلىكىگە ئىمان كەلتۈرۈشتىن يىراقلاشتۇرۇش ئۈچۈن يالغان سۆزلەرنى ۋە بوھتانلارنى توقۇپ چىققان. بىزنىڭ پەيغەمبەرلەر ۋە ئەلچىلەر ھەققىدە مۇشۇنىڭغا ئوخشاش بوھتانلارنى، توقۇلمىلارنى، گۇمراھ سۆزلەرنى ئاڭلىشىمىز ئانچە ھەيران قالارلىق ئەمەس. بۇ الله نىڭ ئىنسانلار ئىچىدە تۇتقان يولىدۇر. الله نىڭ تۇتقان يولىدا ھەرگىز ئۆزگىرىش تاپالمايسەن. الله تائالا تولىمۇ راست ئېيتىدۇ: ﴿شۇنىڭدەك (يەنى ساڭا قەۋمىڭنىڭ مۇشرىكلىرىدىن دۈشمەنلەرنى قىلغاندەك) ھەربىر پەيغەمبەرگە بىر قىسىم گۇناھكارلارنى ئۇنىڭ دۈشمىنى قىلدۇق. پەرۋەردىگارىڭ يول كۆرسەتكۈچى ۋە ياردەمچى بولۇشقا ساڭا يېتەرلىكتۇر﴾[2].

[1] ئىمام بۇخارى، مۇسلىم، ئەبۇ داۋۇد ۋە نەسائى رىۋايەت قىلغان. ئىمام ئىبنى كەسىرنىڭ «قۇرئان ئەزىم» ناملىق تەپسىرى.
[2] سۈرە فۇرقان، 31 ـ ئايەت.

www.munber.org

بىز مۆمىنلەرنىڭ پاك ئانىلىرى ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۇلارنى ئېلىشىدىكى ھېكمەت ھەققىدە توختىلىشتىن بۇرۇن ھەسەتخور خرىستىئانلار ۋە مۇتەئەسسىپ غەربلىكلەردىن ئىبارەت دىن دۈشمەنلىرى كۆپ قېتىم قوزغاپ چىققان بۇزۇق شۈبھىلەرگە رەددىيە بېرىشنى ئەۋزەل بىلىمىز. ئۇلار مۇسۇلمانلارنىڭ ئەقىدىلىرىنى بۇزۇش، ھەقىقەت نۇرلىرىنى ئۆچۈرۈپ تاشلاش، بۇ كاتتا پەيغەمبەرلىكنىڭ ئىگىسى مۇھەممەد ئىبنى ئابدۇللاھ ئەلەيھىسسالامغا تىل تەككۈزۈش ئۈچۈن ئەنە شۇ شۈبھىلەرنى كۆپ قېتىم تەكرارلىغان.

ئۇلار مۇنداق دەيدۇ: «مۇھەممەد ھەقىقەتەن شەھۋەتپەرەس ئادەم بولۇپ، شەھۋىتىنى قاندۇرۇش يولىنى بويلاپ ماڭاتتى، ھاۋايى ھەۋەسكە بېرىلەتتى. شۇڭا ئۇ ئەگەشكۈچىلىرىگە ۋاجىپ قىلغاندەك، بىر خوتۇن بىلەن ياكى تۆت خوتۇن بىلەن كۇپايىلەنمەستىن، ئۇنىڭدىن كۆپ خوتۇن ئالغان. ئۇ شەھۋەتنىڭ ئارقىغا كىرىپ ۋە ھاۋايى ھەۋەسكە بېرىلىپ ئون ياكى ئوندىنمۇ كۆپ خوتۇن ئالغان.»

ئۇلار يەنە مۇنداق دەيدۇ: «ئىسا بىلەن مۇھەممەد ئارىسىدا ناھايىتى چوڭ پەرق بار. مەريەم ئوغلى ئىساغا ئوخشاش، ھاۋايى ھەۋەسگە ھۆكۈمرانلىق قىلغان ۋە ئۆزىنى باسالىغان كىشى بىلەن، مۇھەممەدكە ئوخشاش، شەھۋىتىنىڭ ئارقىغا كىرىپ ھاۋايى ھەۋەسكە بېرىلگەن كىشى ئارىسىدا پەرق بار.» ﴿ئۇلارنىڭ ئېغىزلىرىدىن چىققان سۆز نېمىدېگەن چوڭ! ئۇلار پەقەت يالغاننىلا ئېيتىدۇ﴾[1].

ئۇلار ھەقىقەتەن يالغانچى دۈشمەنلەردۇر. مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ھەرگىزمۇ شەھۋەتپەرەس ئادەم بولماستىن، ئىنسانپەرۋەر پەيغەمبەر ئىدى. ئۇ توغرا يولنى بېسىپ مېڭىشتا ئىنسانلارغا ئۈلگە بولۇش ئۈچۈن ئۇلار خوتۇن ئالغاندەك خوتۇن ئالدۇ. ئۇ ھەرگىزمۇ خرىستىئانلار ئۆز پەيغەمبىرى ھەققىدە ئېتىقاد قىلغاندەك، الله ئەمەس، الله نىڭ ئوغلىمۇ ئەمەس. ئۇ پەقەت ئۇلارغا ئوخشاش بىر ئىنساندۇر. الله ئۇنىڭغا ۋەھيى نازىل قىلىش ۋە ئۇنى پەيغەمبەر قىلىش بىلەن ئۇلاردىن ئارتۇق قىلغان. ﴿(ئى مۇھەممەد!) ئېيتقىنكى، مەن پەقەت سىلەرگە ئوخشاش بىر ئىنسانمەن، ماڭا ۋەھيى قىلىنىدۇكى، سىلەرنىڭ ئىلاھىڭلار يالغۇز بىر ئىلاھتۇر﴾[2].

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەرگىزمۇ بىدئەت پەيدا قىلىپ ئۆزىدىن ئىلگىرىكى پەيغەمبەرلەرنىڭ تۇتقان يولىغا خىلاپلىق قىلغان ياكى ئۇلارنىڭ يولىنى بۇزغان ئەمەس. الله تائالا قۇرئان كەرىمدە ھۆرمەتلىك پەيغەمبەرلەر ھەققىدە توختىلىپ مۇنداق دەيدۇ: ﴿بىز سەندىن ئىلگىرى ھەقىقەتەن نۇرغۇن پەيغەمبەرلەرنى ئەۋەتتۇق، ئۇلارغا خوتۇنلار ۋە باللار بەردۇق﴾[3].

---

[1] سۈرە كەھف، 5 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
[2] سۈرە كەھف، 110 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
[3] سۈرە رەئد، 38 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

ئەھۋال شۇنداق ئىكەن، نېمە ئۈچۈن ئۇلار پەيغەمبەرلەرنىڭ ئاخىرقىسى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ھەققىدە ئەنە شۇنداق ئەخمىقانە پىتنىلەرنى قوزغايدۇ؟ الله تائالا تولىمۇ راست ئېيتىدۇ: ﴿ھەقىقەتەن كۆزلەرلا كور بولمايدۇ، لېكىن كۆكرەكلەردىكى قەلبلەر كور بولىدۇ (يەنى ھەقىقىي كورلۇق كۆزنىڭ كورلۇقى ئەمەس، دىلنىڭ كورلۇقىدۇر، كور ئادەم ئىبرەت ئالمايدۇ ۋە چۈشەنمەيدۇ)﴾[1].

شۈبھىلەرگە رەددىيە

بۇ يەردە ھۆرمەتلىك پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەققىدىكى شۈبھىلەرنى رەت قىلىدىغان ۋە ھەر بىر گۇناھكار يالغانچىنىڭ ئاغزىغا تاش كەپلەيدىغان ئىككى ئاساسىي نۇقتا بولۇپ، ئۇنىڭدىن غاپىل قالماسلىقىمىز، مۆمىنلەرنىڭ ئانىلىرى ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ كۆپ خوتۇن ئالغانلىق ھېكمىتى ھەققىدە سۆزلىگەن چېغىمىزدا ئاشۇ ئىككى نۇقتىنى كۆز ئالدىمىزدا تۇتۇشىمىز لازىم.

بىرىنچى، ھۆرمەتلىك پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام پەقەت ياشىنىپ قالغان، يېشى 50 تىن ھالقىغاندىن كېيىن كۆپ خوتۇنلۇق بولغان.

ئىككىنچى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھادىن باشقا پۈتۈن پاك ئاياللىرى تۇل ئاياللاردۇر. ئۇ ئاياللىرى ئىچىدە يالغۇز ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھانىلا كىچىك ۋە قىزلىق ھالىتىدە ئالغان.

مانا بۇ ئىككى نۇقتىدىن ئېلىپ ئېيتساق، ئىسلام دىنىنىڭ دۈشمەنلىرى شەرقشۇناسلارنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا چاپلىغان تۆھمەتلىرىنىڭ يالغان، دەۋالىرىنىڭ باتىل ئىكەنلىكىنى ئاسانلا بىلىۋالالايمىز. ئەگەر ئۇ ھاۋايى ھەۋەسكە بېرىلىپ، ياكى شەھۋەتنىڭ ئارقىغا كىرىپ ۋە ياكى پەقەت ئاياللاردىن ھوزۇر ئېلىشنى كۆزلەپ كۆپ خوتۇن ئالغان بولسا ئىدى، ئەلۋەتتە، قىرىپ قالغىنىدا خوتۇن ئالماستىن، ئەكسىچە ياش چېغىدا ئالاتتى، ياشىنىپ قالغان تۇل ئاياللارنى ئالماستىن، ياش قىزلارنى ئالاتتى. چۈنكى، جابىر ئىبنى ئابدۇللاھ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا يۈزىدە خۇشاللىق ۋە خۇرسەنلىكىنىڭ ئالامىتى بار ھالدا كەلگەن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭدىن: «خوتۇن ئالدىڭمۇ؟» دەپ سورىغان، ئۇ: ھەئە، دېگەن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «قىز ئالدىڭمۇ، چوكانمۇ؟» دېگەن، ئۇ: چوكان ئالدىم دېگەن چاغدا، جابىرغا: «قىز ئالساڭ بولمامتى، ئۇ سەن بىلەن ئويىنىشاتتى، سەنمۇ ئۇنىڭ بىلەن ئويىنىشاتتىڭ، ئۇ سېنى كۈلدۈرەتتى، سەنمۇ ئۇنى كۈلدۈرەتتىڭ» دېگەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەمەسمىدى؟

ھۆرمەتلىك پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا قىز ئېلىشقا ئىشارەت قىلغان. چۈنكى، ئۇ ئاياللاردىن ھوزۇر ئېلىش ۋە شەھۋىتىنى قاندۇرۇش يولىنى بىلىدۇ. ئەگەر ئۇنىڭ

[1] سۈرە ھەج، 46 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

www.munber.org

مەقسىتى ئاياللاردىن ھۇزۇرلىنىش ۋە شەھۋىتىنى قاندۇرۇش بولسا، قىزلارنى قويۇپ، تۇل ئاياللارنى ئېلىشنى، ياش ۋاقتىدا ئەمەس قېرىغىنىدا ئېلىشنى ئويلامتى؟

شەك ـ شۈبھىسىزكى، ساھابە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇملار پەيغەمبەر ئەلەيھسسالامغا يۈرەك قانلىرىنى ۋە جانلىرىنى پىدا قىلىشقا ھەر دائىم تەييار ئىدى. ئەگەر پەيغەمبەر ئەلەيھسسالام ئۆيلىنىشنى تەلەپ قىلسا ئىدى، ئۇلاردىن ھېچ بىرى ئۇنى چىرايلىق، ياش قىزلاردىن خالىغىنى بىلەن ئۆيلەپ قويۇشتىن يانمايتتى. شۇنداق ئىكەن، ئۇ نېمىشقا ياشلىق باھارى ئۇرغۇپ تۇرغان نەۋقىران چاغلىرىدا كۆپ خوتۇن ئالمىدى؟ نېمىشقا قىزلار بىلەن توي قىلماستىن، چوكانلار بىلەن توي قىلدى؟

مانا بۇ پاكىت ھەققەتەن يالغان سۆزلەرنى ۋە توقۇلمىلارنى رەت قىلىدۇ، ھەرقانداق شۈبھىلەرنى ۋە بوھتانلارنى بىتچىت قىلىدۇ، پەيغەمبەر ئەلەيھسسالامنىڭ شەرىپىگە تىل تەككۈزۈشنى ياكى ئۇنىڭ ئابرۇيىغا داغ تەككۈزۈشنى ئىرادە قىلغان ھەر بىر گۇناھكارغا رەددىيە بېرىدۇ.

پەيغەمبەر ئەلەيھسسالامنىڭ كۆپ خوتۇن ئېلىشتىكى مەقسىتى ھەرگىزمۇ ھاۋايى ھەۋەسنىڭ ئارقىغا كىرىش ياكى شەھۋىتىنى قاندۇرۇش بولماستىن، پەقەت كاتتا ھېكمەتلەر، ئۇلۇغ غايىلەر، يۈكسەك نىشانلارنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش ئۈچۈن بولغان. ئەگەر ئىسلام دىنىنىڭ دۈشمەنلىرى قارىغۇلارچە مۇتەئەسسىپلىك قىلىشنى تاشلاپ، ئەقلى ۋە ۋىجدانى بىلەن ھۆكۈم قىلسا، پەيغەمبەر ئەلەيھسسالامنىڭ كۆپ خوتۇن ئېلىشتىكى ئۇلۇغ غايىلىرىنى ۋە كاتتا نىشانلىرىنى ئەلۋەتتە ئېتىراپ قىلىدۇ. ئۆزىنىڭ راھەت ـ پاراغىتىنى باشقىلارنىڭ مەنپەئەتى ئۈچۈن ئاتىغان، دەۋەت ۋە ئىسلام دىنى ئۈچۈن قۇربان قىلغان بۇ ھۆرمەتلىك ۋە پەزىلەتلىك، رەھىمدىل پەيغەمبەرنىڭ كۆپ خوتۇنلۇق بولۇشىدا ئاجايىپ يۈكسەك ئۆرنەكنىڭ بارلىقىنى تونۇپ يېتىدۇ.

پەيغەمبەر ئەلەيھسسالامنىڭ كۆپ خوتۇنلۇق بولۇشتىكى ھېكمىتى

پەيغەمبەر ئەلەيھسسالامنىڭ «كۆپ خوتۇن ئېلىشى» نىڭ ھېكمىتى ناھايىتى كۆپ ۋە بىرقانچە تۈرگە بۆلۈنگەن بولۇپ، ئۇنى تۆۋەندىكىدەك نۇقتىلارغا ئىخچاملاشقا بولىدۇ:

1 ـ تەلىم ـ تەربىيە جەھەتتىكى ھېكمەت.

2 ـ شەرىئەت ھۆكۈملىرىنى بەلگىلەش جەھەتتىكى ھېكمەت.

3 ـ ئىجتىمائىي ئەھۋاللار جەھەتتىكى ھېكمەت.

4 ـ سىياسىي ئەھۋاللار جەھەتتىكى ھېكمەت.

بۇ تۆت تۈرلۈك ھېكمەتنىڭ ھەر بىرى ئۈستىدە قىسقىچە توختىلىپ ئۆتىمىز، ئاندىن كېيىن مۆمىنلەرنىڭ پاك ئانىلىرى ۋە ئۇلاردىن ھەر بىرىنى ئېلىشتىكى مۇستەقىل ھېكمەت ھەققىدە توختىلىمىز.

بىرىنچى، تەلىم ـ تەربىيە جەھەتتىكى ھېكمەت

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ كۆپ خوتۇن ئېلىشىدىكى ئاساسىي غايە ئاياللار ئۈچۈن بىر تۈركۈم ئايال تەربىيىچىلەرنى يېتىشتۈرۈشنى، بۇ تەربىيىچى ئاياللارنىڭ ئۇلارغا شەرئەت ئەھكاملىرىنى ئۆگىتىشىنى مەقسەت قىلىدۇ. ئاياللار جەمئىيەتنىڭ يېرىمىنى تەشكىل قىلىدۇ. ئۇلارغىمۇ ئەرلەرگە پەرز قىلىنغان ئىبادەتلەر پەرز قىلىنغان. ئەينى زاماندا نۇرغۇن ئاياللار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن شەرئەت ئىشلىرىنى، بولۇپمۇ ھەيز، نىپاس، جۈنۇبلۇق ھۆكۈملىرى، ئەر ـ خوتۇنلۇققا مۇناسىۋەتلىك ئىشلار ۋە باشقا ھۆكۈملەرگە ئوخشاش ئاياللارغا خاس بولغان ئىشلارنى سوراشتىن خىجىل بولاتتى. ئەگەر بىرەر ئايال مۇشۇنىڭغا ئوخشاش مەسىلىلەردىن بىرىگە دۇچ كەلسە، ھۆرمەتلىك پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن قانداق قىلىش ھەققىدە سوراشتىن ھەققەتەن ھايا قىلاتتى.

مۆكەممەل ھايالىق پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەخلاقلىرىدىن ئىدى. ھەدىس كىتابلىرىدا رىۋايەت قىلىنغىنىدەك، ئۇ ھوجرىسىدىن چىقمايدىغان قىزبالىدىنمۇ ھايالىق ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئاياللار تەرىپىدىن سورالغان سوئاللارنىڭ ھەممىسىگە ئوچۇق ۋە تولۇق جاۋاب بېرىشكە پېتىنالمايتتى. بەزى ۋاقىتلاردا سىلىقلاشتۇرۇپ جاۋاب بەرسە، ئاياللار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ نېمىنى مەقسەت قىلغانلىقىنى چۈشىنەلمەي قالاتتى.

ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق بىر ئەھۋالنى رىۋايەت قىلىدۇ: ئەنسارىلاردىن بىر ئايال پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن ھەيزدار ھالەتتە يۇيۇنۇش ھەققىدە سورايدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا قانداق يۇيۇنۇشنىڭ لازىملىقىنى دەپ بېرىدۇ. ئاندىن ئۇنىڭغا: «خۇشپۇراق ئىشلىتىلگەن پاختا ئېلىپ، ئۇنىڭ بىلەن تازىلاڭ» دەيدۇ. ئۇ: ئۇنىڭ بىلەن قانداق تازىلايمەن؟ دەيدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇنىڭ بىلەن تازىلاڭ» دەيدۇ. ئۇ: ئى الله نىڭ پەيغەمبىرى! ئۇنىڭ بىلەن قانداق تازىلايمەن؟ دەيدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇ ئايالغا: «سۇبھانالللاھ! ئۇنىڭ بىلەن تازىلاڭ» دەيدۇ.

ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: «مەن ئۇ ئايالنىڭ قولىدىن تارتىپ، پاختىنى پالانى يەرگە قويۇپ، ئۇنىڭ بىلەن قان ئىزلىرىنى سۈرتۈڭ دېدىم ۋە ئۇ پاختىنى قويىدىغان جاينى ئۇنىڭغا ئوچۇق ئېيتىپ بەردىم.»

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇشۇنىڭغا ئوخشاش سوئاللارغا جاۋاب بېرىشتىن ھايا قىلاتتى. شۇنىڭدەكلا ھايا قىلىشنى بىر تەرەپكە قايرىپ قويۇپ، ئۆزلىرى دۇچ كەلگەن مەسىلىنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن ئوچۇق سوراشقا جۈرئەت قىلىدىغان ئاياللارمۇ ناھايىتى ئاز ئىدى.

www.munber.org

بۇنىڭغا ئۇممۇ سەلەمەنىڭ سەھىھ بۇخارى ۋە مۇسلىمدا رىۋايەت قىلىنغان مۇنۇ ھەدىسىنى مىسال قىلىپ كۆرسىتىمىز: ئۇممۇ سەلەمە مۇنداق دەيدۇ: «ئەبۇ تەلھەنىڭ ئايالى ئۇممۇ سۇلەيم پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا كېلىپ، ئۇنىڭغا: ئى الله نىڭ پەيغەمبىرى! الله ھەقتىن ھايا قىلمايدۇ، ئەگەر خوتۇن كىشى ئېھتىلام بولۇپ قالسا غۇسلى قىلامدۇ؟ دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا: «ھەئە، ئەگەر ئۇ مەني كەلگەنلىكىنى كۆرسە» دېدى. ئۇممۇ سەلەمە: سىزگە ۋاي، ئاياللارنى رەسۋا قىلدىڭىز، خوتۇن كىشىمۇ ئېھتىلام بولامدۇ؟ دېدى. ھۆرمەتلىك پەيغەمبەر ئۇممۇ سەلەمەگە: «ئەمىسە بالا ئانىسىغا قانداق ئوخشايدۇ؟» دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ يەردە ئەرنىڭ مەنىيسى بىلەن ئايالنىڭ مەنىيسىدىن تۇغۇلغان بالىنى دېمەكچى ئىدى. شۇنىڭ ئۈچۈن بالا ئانىسىغا ئوخشايدۇ. الله تائالانىڭ مۇنۇ سۆزىمۇ مۇشۇ مەنىنى ئىپادىلەيدۇ: ﴿شۈبھىسىزكى، بىز ئىنسانىنى ئارىلاشما مەني (يەنى ئەر بىلەن ئاياللارنىڭ مەنىيسى) دىن ياراتتۇق، ئۇنى بىز (شەرىئەت تەكلىپلىرى بىلەن) سىنايمىز. شۇنىڭ ئۈچۈن ئۇنى بىز (ئۇنى نازىل قىلغان ئايەتلىرىمىزنى ئاڭلىسۇن، كائىناتنى ياراتقۇچىنىڭ بىرلىكىگە دالالەت قىلىدىغان دەلىللەرنى كۆرسۇن دەپ) ئاڭلايدىغان، كۆرىدىغان قىلىپ ياراتتۇق﴾[1].

ئىبنى ئابباس مۇنداق دەيدۇ: «ئايەتتىكى ئارىلاشما، دېگەن سۆز ئەر بىلەن ئايالنىڭ مەنىيسىنىڭ بىرلىشىپ ئارىلاشقان ئارىلاشمىسىنى كۆرسىتىدۇ.»

ئەنە شۇنىڭغا ئوخشىغان، ئەر كىشى جاۋاب بېرىش ئەپسىز بولغان سوئاللارغا كېيىنچە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاياللىرى جاۋاب بېرىدىغان بولغان. شۇڭا ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: «الله ئەنسارى ئاياللارغا رەھمەت قىلسۇن، ھايا قىلىش ئۇلارنى دىنى ئەھكاملارنى چۈشىنىشتىن توسۇپ قالالمىدى.»

ئاياللار قاراڭغۇ چۈشكەندە ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھانىڭ ئۆيىگە كېلىپ ھەيز، نىپاس ۋە جۇنۇبلۇقنىڭ ھۆكۈملىرىنى ۋە باشقا دىنىي ھۆكۈملەرنى سورايتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاياللىرى ئۇلار ئۈچۈن ئەڭ ياخشى مۇئەللىم ئىدى. ئاياللار شۇلار ئارقىلىق الله نىڭ دىنىنى چۈشەنگەن.

ھەممىگە مەلۇمكى، پاك سۈننەت پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سۆزىدىنلا ئىبارەت ئەمەس. بەلكى ئۇ ئۇنىڭ سۆزىنى، ئىش ـ ھەرىكىتىنى ۋە تەستىقىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. بۇلارنىڭ ھەممىسى ئىسلام ئۈممىتىنىڭ ئەگىشىشى ۋاجىپ بولغان شەرىئەت ئەھكاملىرىدۇر. الله پەيغەمبەرنىڭ خوتۇنلىرى بولۇش شەرىپىگە ئىگە قىلغان مۆمىنلەرنىڭ ئانىلىرى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ دۇنيا ۋە ئاخىرەتتىكى ئاياللىرى بولغان ئەنە شۇ ئاياللار بولمىسا ئىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆيدىكى ئىش ـ پائالىيەتلىرىنى ۋە ئەھۋاللىرىنى بىزگە كىممۇ يەتكۈزۈپ بېرەتتى؟

---

[1] سۈرە ئىنسان، 2 ـ ئايەت.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆي ئىچىدىكى ئىشلىرىنى ۋە پۈتۈن ئەھۋاللىرىنى بىزگە يەتكۈزۈشتە ئۇنىڭ پاك ئاياللىرىنىڭ (اللّٰه ئۇلاردىن رازى بولسۇن!) رولىنىڭ ناھايىتى چوڭ ئىكەنلىكىدە ھېچ شەك يوق. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بەزى ئاياللىرى ئەستە قالدۇرۇش زېھنى قۇۋۋىتى، ھوشيارلىقى ۋە زېرەكلىكى بىلەن داڭ چىقىرىپ، ئۇنىڭ نۇرغۇن ھەدىسلىرىنى نەقىل قىلىپ، ئۆگەتكۈچى ۋە ھەدىسشۇناس بولۇپ كەتكەن.

ئىككىنچى، شەرىئەت ھۆكۈملىرىنى بەلگىلەش جەھەتتىكى ھېكمەت

ھازىر بىز پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ كۆپ خوتۇن ئېلىشىنىڭ ھېكمىتىنىڭ بىر قىسمى بولغان شەرىئەت ھۆكۈملىرىنى بەلگىلەش ھېكمىتى ئۈستىدە توختىلىمىز: بۇ ھېكمەت ناھايىتى ئوچۇق بولۇپ، ئۇنى ئاسانلا چۈشىنىۋالغىلى بولىدۇ. بۇ ھېكمەت شۇنىڭدىن ئىبارەتكى، جاھىلىيەت دەۋرىنىڭ يامان ئادەتلىرىنى ئەمەلدىن قالدۇرۇشقا توغرا كېلىدۇ. مەسىلەن بۇنىڭ ئۈچۈن ئىسلام دىنىدىن ئىلگىرى ئەرەبلەرنىڭ ئادىتىگە سىڭىپ كەتكەن بالا بېقىۋېلىش ئادىتىنى مىسال قىلىپ كۆرسىتەيلى:

ئەرەبلەر ئىچىدە بالا بېقىۋېلىش ئادىتى دىن ۋە مىراس سۈپىتىدە داۋام قىلىپ كەلمەكتە ئىدى. ئۇلارنىڭ بىرى ئۆز پۇشتىدىن بولمىغان بالىنى بېقىۋالاتتى ۋە ئۇنى ئۆز پۇشتىدىن بولغان بالىسىنىڭ ھۆكمىدە قىلىپ، ھەقىقىي بالىسى قىلىۋالاتتى. مىراس، تالاق، ئۆيلىنىش، قۇدا - باجىلىقتىن كېلىپ چىققان مەھرەملىك، نىكاھلىنىشتىن كېلىپ چىققان مەھرەملىك ھۆكۈملىرىدە ۋە ئۇنىڭدىن باشقا جاھىلىيەت دەۋرىدىكى ئەرەبلەر ئىچىدە ئەگىشىشكە تېگىشلىك دىنى قائىدە دەپ تونۇلغان ھەممە ئىشلاردا ئۇنىڭغا نەسەبتىن بولغان بالىلارنىڭ ھۆكمى بېرىلەتتى. ئۇلاردىن بىرى باشقا بىرىنىڭ بالىسىنى بېقىۋېلىپ، ئۇنىڭغا: سەن مېنىڭ ئوغلۇم، مەن ساڭا مىراسخور بولىمەن سەنمۇ ماڭا مىراسخور بولىسەن، دەيتتى.

ئىسلام دىنى ئەلۋەتتە ئۇلارنى باتىل ئۈستىدە قالدۇرمايدۇ، ئۇلارنىڭ جاھالەت قاراڭغۇلۇقى ئىچىدە تېڭىرقاپ يۈرۈشىگىمۇ يول قويمايدۇ. اللّٰه تائالا شۇنىڭغا ھازىرلىق قىلىش ئۈچۈن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى پەيغەمبەر قىلىپ ئەۋەتىشتىن ئىلگىرى بىر بالا بېقىۋېلىشقا ئىلھام قىلغان. نەتىجىدە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئىسلام دىنى كېلىشتىن ئىلگىرى ئەرەبلەرنىڭ ئادىتى بويىچە زەيد ئىبنى ھارىسەنى بالا قىلىۋالغان.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۇنى بالا قىلىۋالغانلىق سەۋەبى بايان قىلىنغان قىسسە ئىنتايىن تەسىرلىك ۋە ئاجايىپ ۋەقەلەرنى ئۆز ئىچىگە ئالغان بولۇپ، تەپسىرشۇناسلار ۋە تارىخچىلار تەپسىلىي بايان قىلىپ ئۆتكەن. گەپنى ئۇزارتىۋەتمەسلىكنى كۆزدە تۇتقانلىقىمىز ئۈچۈن ئۇ ۋەقەلىكنى بۇ يەردە بايان قىلىشىمىز ئىمكانسىز. ھۆرمەتلىك

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام زەيد ئىبنى ھارىسەنى ئەنە شۇنداق بالا قىلىۋالغان. كىشىلەر شۇنىڭدىن كېيىن ئۇنى زەيد ئىبنى مۇھەممەد دەپ چاقىرىشاتتى[1].

ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىم ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمانىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: «زەيد ئىبنى ھارىسە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئازادگەردىسى بولۇپ، بىز ئۇنى ﴿ئۇلارنى ئاتىلىرىنىڭ ئىسىملىرى بىلەن چاقىرىڭلار، بۇ اللّٰه نىڭ دەرگاھىدا توغرىدۇر﴾[2] دېگەن ئايەت نازىل بولغانغا قەدەر زەيد ئىبنى مۇھەممەد دەپ چاقىراتتۇق. بۇ ئايەت نازىل بولغاندىن كېيىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا: «ئەمدى سەن زەيد ئىبنى ھارىسە ئىبنى شۇرەھبىل» دېدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا ئاتا تەرەپ ھاماچىسىنىڭ قىزى زەينەب بىنتى جەھشنى ئېلىپ بېرىدۇ. زەينەب ئۇنىڭ بىلەن ئاز بىر زامان ئۆي تۇتىدۇ. لېكىن ئۇلارنىڭ ئۆيلىكى ئۇزۇن داۋام قىلمايدۇ. ئۇلارنىڭ ئارىسىدىكى مۇناسىۋەت كۈندىن كۈنگە يامانلىشىدۇ. زەينەب ئۇنىڭغا قوپال سۆزلەرنى قىلىشقا باشلايدۇ. ئۇ ئۆزىنى ئۇنىڭدىن شەرەپلىك دەپ قارايدۇ. چۈنكى، زەيد پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بالا قىلىۋېلىشتىن ئىلگىرى قۇل ئىدى. زەينەب بولسا نەسەبى ئېسىل ئاق سۆڭەكلەردىن ئىدى.

اللّٰه تائالا مەيدانغا كەلتۈرمەكچى بولغان ھېكمەتنىڭ تەقەززاسى بويىچە زەيد زەينەبنى تالاق قىلىدۇ. اللّٰه تائالا بالا بېقىۋېلىش بىدئەتچىلىكىنى ئەمەلدىن قالدۇرۇش، ئىسلام ئۇلىنى پۇختا بەرپا قىلىش ۋە جاھىلىيەت قائىدە ـ يوسۇنلىرىنى يىلتىزىدىن قومۇرۇپ تاشلاش ئۈچۈن پەيغەمبىرى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى زەينەبنى ئېلىشقا بۇيرۇيدۇ. لېكىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇناپىقلارنىڭ ۋە بۇزۇق ئادەملەرنىڭ: مۇھەممەد ئوغلىنىڭ قىزىنى ئالدى دەپ پىتنە چىقىرىشىدىن، سۆز ـ چۆچەك قىلىشىدىن ئەنسىرەپ بۇ ئىشنى ئارقىغا سۈرىدۇ. نەتىجىدە اللّٰه تائالا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا قاتتىق تاپا قىلىپ ئايەت نازىل قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: ﴿كىشىلەرنىڭ تەنە قىلىشىدىن قورقتۇڭ. اللّٰه دىن قورقۇشۇڭ ئەڭ ھەقلىق ئىدى. مۆمىنلەرگە ئۇلارنىڭ بالا قىلىۋالغان ئوغۇللىرىنىڭ قويۇۋەتكەن خوتۇنلىرىنى نىكاھلاپ ئالسا گۇناھ بولماسلىقى ئۈچۈن، زەينەبنى زەيد قويۇۋەتكەندىن كېيىن ساڭا نىكاھلاپ بەردۇق. اللّٰه نىڭ (سېنىڭ زەينەبنى ئېلىشىڭ توغرىسىدىكى) ئەمرى چوقۇم ئورۇنلىنىدۇ﴾[3].

بالا قىلىۋېلىش ھۆكمى ئەنە شۇنداق ئاخىرلىشىدۇ. جاھىلىيەت دەۋرىدە ئەگىشىپ كېلىۋاتقان، ۋاز كېچىشكە بولمايدىغان دىنىي قائىدە قىلىۋالغان ئەنە شۇ ئادەتلەر ئەمەلدىن قالدۇرۇلىدۇ. بۇ يېڭى ۋە ئىلاھىي بەلگىلىمىنى تېخىمۇ تەكىتلەپ اللّٰه تائالانىڭ مۇنۇ سۆزى نازىل بولىدۇ: ﴿مۇھەممەد ئاراڭلاردىكى ئەرلەردىن ھېچبىرىنىڭ ئاتىسى

---

[1] ئىمام ئەلۇسىنىڭ «روھۇلمەئانى» ناملىق تەپسىرى، ئىمام قۇرتۇبىنىڭ «ئەلجامىئ لىئەھكامىل قۇرئان» ناملىق تەپسىرى ۋە ئىمام ئىبنۇل ئەرەبىنىڭ «ئەھكامۇل قۇرئان» ناملىق تەپسىرىگە قاراڭ. بۇ قىسسە بۇ تەپسىرلەردە تەپسىلى بايان قىلىنغان.

[2] سۈرە ئەھزاب، 5 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

[3] سۈرە ئەھزاب، 37 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

ئەمەس، لېكىن (ئۇ) الله نىڭ پەيغەمبىرى ۋە پەيغەمبەرلەرنىڭ ئاخىرقىسىدۇر (الله ئۇنىڭ بىلەن پەيغەمبەرلىكنى ئاخىرلاشتۇرغان، ئۇنىڭدىن كېيىن ھېچقانداق پەيغەمبەر كەلمەيدۇ)، الله ھەممە نەرسىنى بىلگۈچىدۇر (سىلەرنىڭ سۆز ــ ھەركىتىڭلاردىن ھېچ نەرسە الله قا مەخپىي ئەمەس)﴾①.

بۇ نىكاھ الله تائالانىڭ بۇيرۇقى بىلەن بولغان. ئۇ ھەرگىزمۇ الله نىڭ تۆھمەتخور ۋە پىتنىخور دۈشمەنلىرى ئېيتقاندەك ھاۋايى ھەۋەسكە، شەھۋەتكە بېرىلگەنلىكتىن بولغان ئەمەس. ئۇ جاھىلىيەت ئادەتلىرىنى ئەمەلدىن قالدۇرۇشتىن ئىبارەت ئۇلۇغ ۋە شەرەپلىك غايە ئۈچۈن مەيدانغا كەلگەن. الله تائالا بۇ نىكاھنىڭ مەقسىتىنى: ﴿مۆمىنلەرگە ئۇلارنىڭ بالا قىلىۋالغان ئوغۇللىرىنىڭ قويۇپ بەرگەن خوتۇنلىرىنى نىكاھلاپ ئالسا گۇناھ بولماسلىقى ئۈچۈن﴾② دەپ، ئوچۇق بايان قىلىدۇ.

الله تائالا ھۆرمەتلىك پەيغەمبىرى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا ئۇنىڭ بېقىۋالغان بالىسىنىڭ قويۇۋەتكەن خوتۇنىنى ئېلىپ بېرىشكە ئۆزى ئىگىدارچىلىق قىلىدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن زەينەب پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ باشقا ئاياللىرىغا غالىبىيەتنىڭ پەرۋەردىگارى يەتتە قات ئاسماننىڭ ئۈستىدىن ھۆكۈم قىلغان بۇ نىكاھ بىلەن پەخىرلىنەتتى.

ئىمام بۇخارى مۇنداق رىۋايەت قىلىدۇ: «زەينەب رەزىيەللاھۇ ئەنھا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاياللىرىغا ماختىنىپ: سىلەرنى سىلەرنىڭ ئائىلەڭلاردىكىلەر نىكاھلاپ بەرگەن، مېنى بولسا الله يەتتە قات ئاسماننىڭ ئۈستىدىن نىكاھلاپ بەرگەن» دەيتتى.

بۇ نىكاھ شەرىئەت ھۆكۈملىرىنى بەلگىلەش ئۈچۈن ئەنە شۇنداق ۋۇجۇتقا چىقىرىلغان. ئۇ ھەممە ئىشنى ھېكمەت بىلەن قىلغۇچى، ھەممە ئىشنى بىلىپ تۇرغۇچى الله نىڭ ئەمرى بىلەن بولغان بولۇپ، بىزنىڭ كەمتۈك ئەقىللىرىمىز ۋە ناقىس چۈشەنچىلىرىمىز ئۇنىڭ ھېكمىتىنىڭ تېگىگە يېتىپ بولالمايدۇ. الله تائالا تولىمۇ راست ئېيتقان: ﴿سىلەرگە پەقەت ئازغىنا ئىلىم بېرىلگەن﴾③.

ئۈچىنچى، ئىجتىمائىي ئەھۋاللار جەھەتتىكى ھېكمەت

ئىجتىمائىي ئەھۋاللار ھېكمىتى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ باش ۋەزىرى ئەبۇ بەكرى سىددىق رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ قىزىنى ئېلىشىدىن ۋە ئىككىنچى ۋەزىرى ئۆمەر فارۇق رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ قىزىنى ئېلىشىدىن، ئاندىن قۇرەيشلەر بىلەن قۇدا ـ باجىلىق ۋە نەسەب جەھەتتىكى ئالاقىسىنى قويۇقلاشتۇرۇپ، قەبىلىلەر ۋە جەمەتلەر ئارا بولغان مۇناسىۋەتنى ئۇلارنىڭ قىزلىرىنى ئېلىش ئارقىلىق قولغا كەلتۈرۈپ، كىشىلەرنىڭ دىللىرىنى ئۆزىنىڭ دەۋىتى ئەتراپىغا، ئىمان كەلتۈرۈشتە، چوڭ بىلىش ۋە ھۆرمەت قىلىشتا، جەلپ قىلالىغانلىقىدىن ناھايىتى ئوچۇق كۆرۈۋالغىلى بولىدۇ.

① سۈرە ئەھزاب، 40 ـ ئايەت.
② سۈرە ئەھزاب، 37 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
③ سۈرە ئىسرا، 85 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

www.munber.org

پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام ئەڭ يېقىن دوستى ۋە ئەڭ قەدىرلىك ئادىمى ئەبۇ بەكرى سىددىقنىڭ قىزى ئائىشەنى ئالدۇ. ئەبۇ بەكرى ئىسلامغا ئەڭ بۇرۇن كىرگەن بولۇپ، ئۆزىنى، جېنىنى ۋە مال ـ مۈلكىنى الله نىڭ دىنىغا ياردەم قىلىش، الله نىڭ پەيغەمبىرىنى مۇداپىئە قىلىش يولىغا تەقدىم قىلغان، ئىسلام يولىدا ھەر تۈرلۈك ئەزىيەتلەرگە بەرداشلىق بەرگەن.

ئىمام تىرمىزى رىۋايەت قىلغان بىر ھەدىستە پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام ئەبۇ بەكرىنىڭ ئارتۇقچىلىقىنى ماختاپ مۇنداق دەيدۇ: «ئەبۇ بەكرىدىن باشقا ھەممە ئادەمنىڭ ياردىمىگە ئۆزىمىز جاۋاب قايتۇرالايمىز، شەك ـ شۈبھىسىزكى، ئەبۇ بەكرىنىڭ بىزگە قىلغان ياردىمىنىڭ مۇكاپاتىنى قىيامەت كۈنى الله تائالا ئۆزى بېرىدۇ. ھېچكىمنىڭ مېلى ماڭا ئەبۇ بەكرىنىڭ مېلى ئەسقاتقاندەك ئەسقاتمىدى. مەن ئىسلامنى تەكلىپ قىلغان ھەر بىر ئادەم ئۇنى دەرھال قوبۇل قىلىشتىن ئىككىلەنگەن ئىدى. پەقەت ئەبۇ بەكرى ھېچ ئىككىلەنمەستىن قوبۇل قىلدى. ئەگەر مەن دوست تۇتۇشقا توغرا كەلسە، ئەلۋەتتە ئەبۇ بەكرىنى دوست تۇتقان بولاتتىم. بىلىڭلاركى، سىلەرنىڭ بۇ ھەمراھىڭلار الله تائالانىڭ دوستىدۇر.» [1]

پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام ئەبۇ بەكرىنى دۇنيادا مۇكاپاتلاش ئۈچۈن ئۇنىڭ قىزىنى ئېلىش بىلەن ئۇنىڭ كۆڭلىنى خۇرسەن قىلىشتىن چوڭ مۇكاپات تاپالمىغان ئىدى. نەتىجىدە ئۇ ئىككىسىنىڭ ئارىسىدا قېيىنئاتا ۋە كۈيئوغۇللۇق، شۇنداقلا تۇغقانچىلىق مۇناسىۋەت بەرپا بولۇپ، ئۇلارنىڭ بىر ـ بىرىگە بولغان ساداقىتىنى تېخىمۇ كۈچەيتكەن ۋە ئۆزئارا ئىشەنچىسىنى تېخىمۇ چىڭىتقان ئىدى.

پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام ئۆمەرنىڭ ئىسلامنى قوبۇل قىلغانلىقى، راستچىللىقى، ئىخلاسى ۋە بۇ دىن يولىدا كۆرسەتكەن پىداكارلىقى يۈزىدىن ئۇنىڭ كۆڭلىنى خۇرسەن قىلىش ئۈچۈن قىزى ھەفسەنى ئالدۇ. ئۆمەر بولسا ئىسلام دىنىنىڭ قەھرىمانى بولۇپ، الله ئۇنىڭ بىلەن ئىسلام دىنىنى ۋە مۇسۇلمانلارنى غەلىبىگە ئېرىشتۈردى، دىن شۇئارىنى كۆككە كۆتۈردى. پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالامنىڭ ئۇنىڭ بىلەن قېيىنئاتا ۋە كۈيئوغۇللۇق يولى بىلەن قۇرغان مۇناسىۋىتى ئۇنىڭ ئىسلام دىنى يولىدا كۆرسەتكەن پىداكارلىقى ئۈچۈن ئەڭ ياخشى مۇكاپات بولغان ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام بۇ قېيىنئاتا ۋە كۈيئوغۇللۇق مۇناسىۋىتى ئارقىلىق ئۇنى بىرىنچى ۋەزىرى ئەبۇ بەكرى بىلەن تەڭ شەرەپكە ئىگە قىلدى. پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالامنىڭ ئۇ ئىككىسىنىڭ قىزلىرىنى ئېلىشى ئۇلار ئۈچۈن ناھايىتى چوڭ شەرەپ، بەلكى ئەڭ چوڭ مۇكاپات ۋە ياخشىلىق ئىدى. ئۇ ئىككىسىگە بۇ دۇنيادا بۇ شان ـ شەرەپتىن چوڭ مۇكاپات بېرىش مۇمكىن بولمايتتى. پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام ۋاپادار ۋە ئىخلاسمەن ئەگەشكۈچىلىرى ئۈچۈن نېمىدېگەن كاتتا ۋاپادار ـ ھە! ئۇنىڭ سىياستى نېمىدېگەن ئۇلۇغ ـ ھە!

---

[1] ئىمام تىرمىزى رىۋايەت قىلغان.

شۇنىڭغا ئوخشاشلا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئوسمان رەزىيەللاھۇ بىلەن ئەلى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇغا قىزلىرىنى بېرىپ ئۇلارنىمۇ ناھايىتى چوڭ ھۆرمەتكە ئىگە قىلدى. بۇ تۆت ساھابە ساھابىلارنىڭ ئەڭ چوڭلىرى بولۇپ، ئۇنىڭدىن كېيىن ئۇنىڭ دىنىنى نەشىر قىلىش ۋە دەۋىتىنى كېڭەيتىش ئۈچۈن ئۇنىڭ ئورۇنباسارلىرى بولغان. ئۇ نىمىدېگەن ئۇلۇغ ھېكمەت قوللانغان ـ ھە! ئۇنىڭ نەزەر دائىرىسى نىمىدېگەن كەڭ ـ ھە!

تۆتىنچى، سىياسىي ئەھۋاللار جەھەتتىكى ھېكمەت

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بەزى خوتۇنلىرىنى كىشىلەرنىڭ دىللىرىنى ئۆزىگە مايىل قىلىش ۋە پۈتۈن قەبىلىلەرنى ئۆز ئەتراپىغا توپلاش مەقسىتىدە ئالدۇ. ھەممىگە مەلۇمكى، ئەگەر ئىنسان بىرەر قەبىلىدىن ياكى بىرەر جەمەتتىن خوتۇن ئالسا، ئۇنىڭ بىلەن ئۇلار ئارىسىدا قۇدا ـ باجىلىق ۋە تۇغقانلىق مۇناسىۋەت مەيدانغا كېلىدۇ. بۇ ئىش تەبىئىلا ئۇلارنى ئۇنىڭغا ياردەم بېرىشكە ۋە ئۇنى ھىمايە قىلىشقا ئۈندەيدۇ. ھۆرمەتلىك پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كۆپ خوتۇن ئېلىشتىن مەقسەت قىلغان بۇ ھېكمەتنىڭ بىزگە تېخىمۇ روشەن ئايدىڭلىشىشى ئۈچۈن بىز بۇنىڭغا مۇنداق بىرقانچە مىسال كۆرسىتىپ ئۆتىمىز:

1 ـ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بەنى مۇستەلىق قەبىلىسىنىڭ ئاقساقلى ھارىسنىڭ قىزى جۇۋەيرىيەنى ئالدۇ. جۇۋەيرىيە ئەسلىدە قەۋمى ۋە تۇغقانلىرى بىلەن بىرلىكتە ئەسىرگە چۈشكەن ئىدى. ئۇ ئەسىرگە چۈشۈپ قالغاندىن كېيىن فىدىيە بېرىپ ئۆزىنى قۇتقۇزۇش نىيىتىدە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا كېلىپ، ئۇنىڭدىن بىر ئاز پۇل ـ مال ياردەم قىلىشىنى سورايدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭ فىدىيەسىنى بېرىش ۋە ئۇنى ئەمرىگە ئېلىش تەكلىپىنى قويىدۇ. جۇۋەيرىيە بۇ تەكلىپنى قوبۇل قىلىدۇ. نەتىجىدە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى ئالدۇ. ئاندىن مۇسۇلمانلار: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ خوتۇنى تەرەپ تۇغقانلىرى بىزنىڭ قوللىرىمىزدا ئەسىر تۇتۇلسا قانداق بولىدۇ؟ دېيىشىپ، قوللىرىدىكى ئەسىرلەرنىڭ ھەممىسىنى ئازاد قىلىۋېتىدۇ. بەنى مۇستەلىق قەبىلىسىنىڭ ئادەملىرى بۇ ئېسىل ئەخلاقنى، بۇ يۈكسەك پەزىلەت ۋە ئادەمگەرچىلىكنى كۆرۈپ ھەممىسى ئىسلام دىنىنى قوبۇل قىلىدۇ، اللە نىڭ دىنىغا كىرىدۇ ۋە مۆمىنلەردىن بولۇپ كېتىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ جۇۋەيرىيەنى ئېلىشى جۇۋەيرىيەگە، ئۇنىڭ قەۋمىگە ۋە تۇغقانلىرىغا بەرىكەت ئېلىپ كېلىدۇ. چۈنكى، ئۇ ئۇلارنىڭ ئازاد بولۇشىغا ۋە ئىسلامغا كىرىشىگە سەۋەبچى بولىدۇ، جۇۋەيرىيەمۇ ئۆز قەۋمىگە بەرىكەت ئېلىپ كەلگەن ئايال بولۇپ قالىدۇ.

ئىمام بۇخارى سەھىھ بۇخارىدا ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھانىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بەنى مۇستەلىق قەبىلىسىنىڭ ئاياللىرىنى ئەسىرگە ئالدۇ. ئۇنىڭدىن بەشتىن بىرىنى دۆلەت خەزىنىسىگە ئايرىۋېتىپ، قالغانلىرىنى مۇجاھىدلارغا تەقسىم قىلىپ، ئاتلىق ئەسكەرگە ئىككى كىشىلىك، پىيادە ئەسكەرگە بىر كىشىلىك بېرىدۇ. ھارىسنىڭ قىزى جۇۋەيرىيە سابىت ئىبنى قەيسكە تەقسىم قىلىنىدۇ. ئاندىن جۇۋەيرىيە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا كېلىپ: ئى اللە نىڭ پەيغەمبىرى!

www.munber.org

مەن بەنى مۇستەلىق قەبىلىسىنىڭ ئاقساقىلى هارىسنىڭ قىزى جۇۋەيرىيە بولىمەن، ساڭا مەلۇم بولغىنىدەك، مەن مۇشۇ هالەتكە چۈشۈپ قالدىم. سابىت مەن بىلەن مېنىڭ توققۇز ئۆقىيە پۇل بېرىپ ئۆزەمنى ئازاد قىلىشىمغا توختام تۈزدى، مېنىڭ قۇتۇلۇشۇم ئۈچۈن ماڭا ياردەم قىلغىن، دەيدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇنىڭدىنمۇ ياخشىسى بولسىچۇ؟» دەيدۇ. ئۇ: نېمە ئۇ؟ دەيدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «سىز توختام تۈزگەن پۇلنى بەرسەم، ھەمدە سىزنى ئەمرىمگە ئالسام قانداق؟» دەيدۇ. ئۇ: بولىدۇ، ئى الله نىڭ پەيغەمبىرى! دەيدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئەمىسە شۇنداق قىلدىم» دەيدۇ. بۇ خەۋەر كىشىلەرگە يېتىدۇ. ئاندىن ئۇلار: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ خوتۇنى تەرەپ تۇغقانلىرى قۇل قىلىنامدۇ؟ دېيىشىپ، قوللىرىدىكى بەنى مۇستەلىق قەبىلىسىدىن ئەسىر ئېلىنغانلارنى ئازاد قىلىۋېتىدۇ. قەۋمىنىڭ ئاقساقىلىنىڭ قىزىنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئېلىشى بىلەن ئازاد بولغانلار يۈز ئائىلىگە يېتىدۇ.

2 ـ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە ھۇيەي ئىبنى ئەختەبنىڭ قىزى سەفىيەنى ئالىدۇ. خەيبەر ئۇرۇشىدا سەفىيەنىڭ ئېرى ئۆلتۈرۈلگەندىن كېيىن ئۆزى مۇسۇلمانلارنىڭ قولىغا ئەسىرگە چۈشىدۇ. ئۆتكۈر پىكىرلىك ۋە ئاقىلانە مەسلىھەت بېرىدىغانلار: بەنى قۇرەيزە قەبىلىسىنىڭ مەلىكىسى پەقەت پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغىلا توغرا كېلىدۇ، دېيىشىدۇ ۋە بۇ ئىشنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئېيتىدۇ. ئاندىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سەفىيەنى چاقىرتىپ، ئۇنىڭغا مۇنداق ئىككى ئىختىيارلىقنى بېرىدۇ: بىرى شۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى ئازاد قىلىدۇ، ئاندىن خوتۇنلۇققا ئالىدۇ. يەنە بىرى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى قويۇپ بېرىدۇ، ئۇ تۇغقانلىرىنىڭ يېنىغا كېتىدۇ.

سەفىيە ئۆزىنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئازاد قىلىشىنى ۋە ئۇنىڭغا خوتۇن بولۇشنى تاللايدۇ. چۈنكى، ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قەدىر ـ قىممىتىنى، كاتتا ئادەم ئىكەنلىكىنى ۋە ياخشى مۇئامىلىسىنى ئۆز كۆزى بىلەن كۆرگەن ئىدى. ئۇ ئىسلامغا كىرىدۇ. ئۇنىڭ ئىسلامغا كىرىشى بىلەن نۇرغۇن كىشىلەر ئىسلامغا كىرىدۇ.

رىۋايەت قىلىنىشىچە، سەفىيە رەزىيەللاھۇ ئەنھا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا كىرگەندە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا: «ئاتىڭىز ماڭا قاتتىق ئۆچمەنلىك قىلىۋاتقان يەھۇدىيلارنىڭ بىرى ئىدى. ئاخىرى الله ئۇنى ئۆلتۈردى» دەيدۇ. سەفىيە: ئى الله نىڭ پەيغەمبىرى! الله تائالا ھەقىقەتەن كىتابى قۇرئان كەرىمدە: ﴿بىر گۇناھكار ئادەم باشقا ئادەمنىڭ گۇناھىغا جاۋابكار ئەمەس (يەنى بىر ئادەمنىڭ گۇناھى بىلەن باشقا بىر ئادەم جازاغا تارتىلمايدۇ)﴾[①] دەپتۇ، دەيدۇ. ئاندىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا: «سىز ئۆز يولۇڭىزنى ئۆزىڭىز تاللاڭ، ئەگەر سىز ئىسلامنى تاللىسىڭىز، مەن سىزنى ئۆزەمگە ئېلىپ قالىمەن، ئەگەر يەھۇدىي دىنىدا قېلىشنى تاللىسىڭىز مەن سىزنى ئازاد قىلىۋېتىشىم مۇمكىن، ئاندىن سىز تۇغقانلىرىڭىزنىڭ قېشىغا كەتسىڭىز بولىدۇ» دەيدۇ. سەفىيە: ئى الله نىڭ پەيغەمبىرى! مەن ئىسلامنى ياخشى كۆرۈپ قالدىم، سەن مېنى

[①] سۈرە ئەنئام، 164 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

دەۋەت قىلىشتىن ئىلگىرى مەن سېنىڭ پەيغەمبەرلىكىڭنى تەستىقلىغان ئىدىم، مېنىڭ يەھۇدىي دىنىغا ئېھتىياجىم يوق، ئۇ دىندا مېنىڭ ئاتام ياكى قېرىندىشىممۇ يوق، سەن ماڭا كۆپۈرلۈقنى ياكى ئىسلامنى تاللاش ھەققى بەردىڭ. مەن ئۇچۈن ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرى مېنىڭ ئازاد بولۇشۇمدىن ۋە تۇغقانلىرىمنىڭ يېنىغا كېتىشىمدىن سۆيۈملۈكتۇر، دەيدۇ. شۇنىڭ بىلەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى ئۆزىگە ئېلىپ قالىدۇ.

3 ـ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە ئەيىنى ۋاقىتتا شېرىكىنىڭ بايرىقىنى كۆتۈرۈپ يۈرگەن ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا قاتتىق دۈشمەنلىك قىلىۋاتقان ئەبۇ سۇفياننىڭ قىزى ئۇممۇ ھەبىبەنى (رەملەنى) ئالىدۇ. ئۇنىڭ قىزى مەككىدىكى چاغدا مۇسۇلمان بولىدۇ. كېيىن دىنىنى ساقلاپ قېلىش ئۈچۈن ئېرى بىلەن ھەبەشىستانغا ھىجرەت قىلىدۇ. ئۇ جايدا ئېرى ۋاپات بولۇپ كېتىدۇ. ئۇ ھېچ يارەمچىسى ۋە قارىغۇچىسى يوق ھالدا يالغۇز بېشىغا قالىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭ ئەھۋالىدىن خەۋەر تاپقاندىن كېيىن ھەبەشىستاننىڭ پادىشاھى نەجاشىغا ئادەم ئەۋەتىپ، ئۇممۇ ھەبىبەنى ئۆزىگە ئېلىپ بېرىشنى تەلەپ قىلىدۇ. نەجاشى بۇ خەۋەرنى ئۇممۇ ھەبىبەگە دەرھال يەتكۈزىدۇ. ئۇممۇ ھەبىبە بۇ تەكلىپتىن ناھايىتى بەك خۇشال بولغان بولۇپ، ئۇنىڭ نەقەدەر خۇشال بولغانلىقىنى پەقەت ئاللاھ تائالا ئۆزىلا بىلىدۇ. چۈنكى، ئۇ ئاتىسىنىڭ ياكى تۇغقانلىرىنىڭ يېنىغا قايتىپ كەلسە، ئۇلارنىڭ ئۆزىنى كاپىر ۋە مۇرتەد بولۇشقا مەجبۇرلايدىغانلىقىنى ياكى قاتتىق ئازابلايدىغانلىقىنى ياخشى بىلەتتى. شۇنداق قىلىپ نەجاشى ئۇممۇ ھەبىبەگە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ نامىدا قىممەت باھالىق سوۋغا سالاملار بىلەن بىرلىكتە **400** تىللا[1] مەھرى بېرىدۇ.

ئۇممۇ ھەبىبە مەدىنە مۇنەۋۋەرگە قايتىپ كەلگەندىن كېيىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى ئەمرىگە ئالىدۇ. بۇ خەۋەر ئەبۇ سۇفيانغا يېتىپ بارغاندىن كېيىن بۇ توينى ئېتىراپ قىلىپ: ئۇ ھەقىقەتەن ئېسىل ئادەمدۇر دەپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن ماختىنىدۇ. ئۆزى بىلەن تەڭ مەرتىۋىدە تۇرۇش ياكى تۇرماسلىقى ھەققىدە بىر نەرسە دېمەيدۇ. ئاخىرى ئاللاھ تائالا ئۇنى ئىسلامغا ھىدايەت قىلىدۇ.

مانا بۇ يەردە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەبۇ سۇفياننىڭ قىزىنى ئېلىشىنىڭ بۈيۈك ھېكمىتى بىزگە ئايدىڭلىشىدۇ. بۇ توي ئۇ ئىككىسىنىڭ ئارىسىدا نەسەب ۋە تۇغقاندارچىلىق پەيدا قىلغاندىن كېيىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ۋە ئۇنىڭ مۇسۇلمان ساھابىلىرىگە يېتىدىغان ئەزىيەتلەرنىڭ يېنىكلىشىگە سەۋەب بولغان ئىدى. چۈنكى، ئەبۇ سۇفيان ئۆز ۋاقتىدا بەنى ئۇمەييە جەمەتى ئىچىدىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئەڭ ئۆچمەنلىك قىلىدىغان، ئۇنىڭغا ۋە مۇسۇلمانلارغا قاتتىق دۈشمەنلىك قىلىدىغان ئادەم ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۇنىڭ قىزى بىلەن توي قىلىشى ئۇنىڭ دىلىنىڭ،

[1] ئىمام دارۇقۇتنىنىڭ رىۋايىتىدە تۆت مىڭ تەڭگە مەھرى ھەققى بەرگەن دېيىلىدۇ. ھەر ئىككىلى رىۋايەت توغرىدۇر. چۈنكى بىر تىللا ئون تەڭگىگە باراۋەر كېلىدۇ. شۇنداق بولغاندا 400 تىللا تۆت مىڭ تەڭگىگە باراۋەر كېلىدۇ. ئىمام قۇرتۇبىنىڭ «ئەلجامىئ لىئەھكامىل قۇرئان»ناملىق تەپسىرى، 14 ـ جىلد، 165 ـ بېتىگە قاراڭ.

www.munber.org

توغقانلىرى ۋە جەمەتىنىڭ دىللىرىنىڭ يۇمشىشىغا سەۋەب بولغان ئىدى. شۇنداقلا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنۇ ئۇممۇ ھەبىبەنىڭ بۇرۇن ئىمان كەلتۈرگەنلىكى ئۈچۈن ئۇنىڭ ھۆرمىتىنى قىلىپ ئۆزى تاللىغان ئىدى. چۈنكى، ئۇممۇ ھەبىبە دىنىنى ساقلاپ قېلىش ئۈچۈن ئۆز دىيارىدىن چىقىپ كەتكەن. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سىياستى نېمىدېگەن ئۇستۇن، ھېكمىتى نېمىدېگەن ئۇلۇغ ـ ھە!

مۆمىنلەرنىڭ پاك ئانىلىرى

بىز يۇقىرىدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ نېمە ئۈچۈن كۆپ خوتۇنلۇق بولغانلىقى ھەققىدە توختالدۇق. ئەمدى مۆمىنلەرنىڭ پاك ئانىلىرى (الله تائالا ئۇلاردىن رازى بولسۇن!) ھەققىدە توختىلىمىز. الله تائالا ئۇلارنى دوستى ۋە تاللانغان پەيغەمبىرى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا نېسىپ قىلدى، ئۇلارنى پەيغەمبەرلەرنىڭ سەردارىغا نىسبەت بېرىلىش شەرىپىدىن ئىبارەت بۇ كاتتا شەرەپ بىلەن ناھايىتى چوڭ ھۆرمەتكە ئىگە قىلدى، ئۇلارنى ھۆرمەت ۋە ئېھتىرام قىلىش جەھەتتە مۆمىنلەرنىڭ ئانىسى قىلدى، پەيغەمبىرى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ھۆرمىتىنى قىلىپ، ئۇلارنى ئۇ ۋاپات بولغاندىن كېيىن ئېلىشنى ھارام قىلدى. الله تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿پەيغەمبەر مۆمىنلەرگە ئۇلارنىڭ ئۆز نەپسىلىرىدىنمۇ چارىدۇر، پەيغەمبەرنىڭ ئاياللىرى ئۇلارنىڭ ئانىلىرىدۇر﴾[1]. ﴿سىلەرنىڭ رەسۇلۇللاھنى رەنجىتىپ قويۇشۇڭلار دۇرۇس ئەمەس، رەسۇلۇللاھتىن كېيىن ئۇنىڭ ئاياللىرىنى ئېلىشىڭلارمۇ مەڭگۈ دۇرۇس ئەمەس، بۇنداق قىلىش (يەنى رەسۇلۇللاھنى رەنجىتىش ۋە ئۇنىڭ ئاياللىرىنى ئېلىش) ھەقىقەتەن الله نىڭ دەرگاھىدا چوڭ گۇناھتۇر﴾[2].

ئەللامە قۇرتۇبى «ئەلجامىئ لىئەھكامىل قۇرئان» ناملىق تەپسىرىدە مۇنداق دەيدۇ: «الله تائالا پەيغەمبىرى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاياللىرىنى ھۆرمەت قىلىش، ياخشىلىق قىلىش، ئېھتىرام بىلدۈرۈش ۋە ئەرلەرنىڭ ئۇلارنى ئېلىشىنىڭ ھاراملىقى جەھەتلەردە مۆمىنلەرنىڭ ئانىلىرى قىلىپ شەرەپلەندۈردى. بۇ پەيغەمبىرىنىڭ ھۆرمىتى ۋە ئۇنىڭ ئاياللىرىنىڭ شان ـ شەرىپى ئۈچۈندۇر.»[3]

مۆمىنلەرنىڭ ئانىلىرىنىڭ ئىسىملىرى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەمرىگە ئالغان ئاياللىرى:
بىرىنچى، خۇۋەيلىدنىڭ قىزى خەدىچە رەزىيەللاھۇ ئەنھا.

---

[1] سۈرە ئەھزاب، 6 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
[2] سۈرە ئەھزاب، 53 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
[3] ئىمام قۇرتۇبىنىڭ «ئەلجامىئ لىئەھكامىل قۇرئان» ناملىق تەپسىرى، 14 ـ جىلدكە قاراڭ.

ئىككىنچى، زەمئەنىڭ قىزى سەۋدە رەزىيەللاھۇ ئەنھا.
ئۈچىنچى، ئەبۇ بەكرى سىددىقنىڭ قىزى ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا.
تۆتىنچى، ئۆمەرنىڭ قىزى ھەفسە رەزىيەللاھۇ ئەنھا.
بەشىنچى، ئەسەد قەبىلىسىدىن جەھشنىڭ قىزى زەينەب رەزىيەللاھۇ ئەنھا.
ئالتىنچى، خۇزەيمەنىڭ قىزى زەينەب رەزىيەللاھۇ ئەنھا.
يەتتىنچى، مەخزۇم قەبىلىسىدىن ئەبۇ ئۇمەييەنىڭ قىزى ھىند (ئۇممۇ سەلىمە) رەزىيەللاھۇ ئەنھا.
سەككىزىنچى، ئەبۇ سۇفيانىنىڭ قىزى رەملە (ئۇممۇ ھەبىبە) رەزىيەللاھۇ ئەنھا.
توققۇزىنچى، ھىلال قەبىلىسىدىن ھارىسنىڭ قىزى مەيمۇنە رەزىيەللاھۇ ئەنھا.
ئونىنچى، ھارىسنىڭ قىزى جۇۋەيرىيە رەزىيەللاھۇ ئەنھا.
ئون بىرىنچى، ھۇيەي ئىبنى ئەختەبنىڭ قىزى سەفىييە رەزىيەللاھۇ ئەنھا.

1 ـ خۇۋەيلىدنىڭ قىزى خەدىچە رەزىيەللاھۇ ئەنھا:

«ئەلئىسابە» ناملىق كىتابتا بايان قىلىنىشىچە خەدىچە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ تۇنجى ئايالىدۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى پەيغەمبەر بولۇشتىن ئىلگىرى ئالغان بولۇپ، ئۆزى 25 ياشتا، خەدىچە ئانىمىز 40 ياشتا تۇل ئايال ئىدى. خەدىچەنى دەسلەپ ئەبۇ ھالە ئىبنى زۇرارە ئالغان، ئۇنىڭدىن كېيىن ئەتىق ئىبنى ئائىز ئالغان، ئۇنىڭدىن كېيىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئالغان.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى ئۇنىڭ پىكرىنىڭ توغرىلىقى ۋە زېرەكلىكى سەۋەبىدىن تاللىغان. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۇنى ئېلىشى ھېكمەتلىك ۋە الله تەرىپىدىن نىسبەت قىلىنغان بىر توي ئىدى. چۈنكى، ئۇ ئەقىل پاراسەتلىك كىشى بىلەن ئەقىل پاراسەتلىك كىشىنىڭ توي قىلىشى بولۇپ، ئۇ ئىككىسىنىڭ ئارىسىدىكى ياش پەرقى ئۇلارنىڭ توي قىلىش يولىغا توسالغۇ بولالمىغان. بۇ توي شەھۋەتنى ۋە ھاۋايى ھەۋەسنى قاندۇرۇش ئۈچۈنلا مەقسەت قىلىنماستىن، ئىنسانىي ئۇلۇغ غايىنى مەقسەت قىلغان توي ئىدى. مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام الله نىڭ ئەلچىسىدۇر. الله تائالا ئۇنى پەيغەمبەرلىك ۋەزىپىسىنى ۋە دەۋەت خىزمىتىنى ئۈستىگە ئېلىشقا ھازىرلاپ، بۇ تەقۋا، پاك، ئەقىللىق، ھۇشيار ئايالنى ئۇنىڭ پەيغەمبەرلىكنى يەتكۈزۈش ۋە دەۋەتنى كېڭەيتىش ئىشلىرىغا ياردەم قىلىشى ئۈچۈن مۇيەسسەر قىلغان. خەدىچە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئىمان كەلتۈرگەن تۇنجى ئايالدۇر.

خەدىچەنىڭ ئەقىللىق ۋە توغرا پىكىرلىك ئايال ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىدىغان ۋەقەلەردىن بىرى شۇكى، جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام ھىرا غارىدا مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا تۇنجى قېتىم كەلگەندىن كېيىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئايالىنىڭ قېشىغا يۈرىكى سالغان ھالدا قايتىپ كېلىپ ئۇنىڭغا: «مېنى ئوراپ قويۇڭلار، مېنى ئوراپ قويۇڭلار» دەيدۇ. قورقۇنچىسى تۈگىگەندىن كېيىن بولۇپ ئۆتكەن ئەھۋالنى خەدىچەگە سۆزلەپ بېرىپ: «مەن ئۆزەمدىن قورقۇپ قالدىم» دەيدۇ. خەدىچە ئۇنىڭغا:

www.munber.org

ساڭا خۇشخەۋەر بولسۇن، اللە نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، اللە سېنى ھەرگىز رەسۋا قىلمايدۇ. سەن ھەققەتەن سىلە ـ رەھىم قىلىسەن، راست سۆزلەيسەن، بىرىنىڭ كۆتۈرەلمىگەن نەرسىسىنى كۆتۈرۈشۈپ بېرىسەن، باشقىلار قىلالمىغان ياخشى ئىشنى قىلىسەن، مېھماننى ھۆرمەتلەيسەن، ھەق تەرەپدارلىرىغا ياردەم بېرىسەن، دەيدۇ①.

پەيغەمبەر ئەلەيھسسالام ياشلىق باھارىنى خەدىچە بىلەن ئۆتكۈزگەن. ئۇنىڭ ئۈستىگە خوتۇن ئالمىغان. ھېچكىمنى ئۇنى ياخشى كۆرگەندەك ياخشى كۆرمىگەن. گەرچە ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا ئۇنىڭ بىلەن بىرگە تۇرمىغان ۋە ئۇنى كۆرمىگەن تۇرسىمۇ، بىر قېتىم پەيغەمبەر ئەلەيھسسالام ئۇنى تىلغا ئالغاندا ئۇنىڭغا كۈندەشلىك قىلغان ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھسسالامغا ئۇنىڭغا قارشى گەپ قىلىشقا جۈرئەت قىلىپ: يەنە شۇ خېلى بۇرۇن تۈگەپ كەتكەن قېرىنىڭ گېپىمۇ، اللە ساڭا ئۇنىڭ ئورنىغا ئۇنىڭدىن ياخشىنى بەردىغۇ؟ دەيدۇ (ئۇ بۇ سۆزى بىلەن ئۆزىنى دېمەكچى). پەيغەمبەر ئەلەيھسسالام ئۇنىڭ بۇ سۆزىگە ئاچچىقلاپ، ئۇنىڭغا: «ياق، اللە نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، اللە ماڭا ئۇنىڭ ئورنىغا ئۇنىڭدىن ياخشىنى بەرگىنى يوق، ئىنسانلار ماڭا ئىمان ئېيتمىغان چاغدا ئۇ ماڭا ئىمان ئېيتقان، ئۇلار مېنى يالغانغا چىقارغان چاغدا ئۇ مېنى تەستىقلىغان، ئىنسانلار مېنى مەھرۇم قالدۇرغان چاغدا ئۇ ماڭا پۇل ـ مېلى بىلەن ھەمنەپەس بولغان، اللە ماڭا ئۇنىڭدىن پەرزەنت رىزىق قىلىپ بەردى، باشقا ئاياللىرىمدىن پەرزەنت رىزىق قىلىپ بەرمىدى» دەيدۇ. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: «مەن شۇنىڭدىن كېيىن ھەرگىز ئۇنىڭ يامان گېپىنى قىلمىدىم.»

ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىم ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھانىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھسسالامنىڭ ئاياللىرىدىن ھېچ بىرىگە خەدىچىگە كۈندەشلىك قىلغاندەك كۈندەشلىك قىلمىدىم. مەن ئۇنى كۆرمىگەن، لېكىن پەيغەمبەر ئەلەيھسسالام ئۇنىڭ گېپىنى تولا قىلاتتى، پەيغەمبەر ئەلەيھسسالام ھەر قېتىم قوي سويغاندا ئۇنىڭدىن خەدىچەنىڭ دوستلىرىغا ئەۋەتىپ بېرەتتى. مەن ئۇنىڭغا: دۇنيادا خەدىچەدىن باشقا ئايال يوقتەك ئۇنىڭ گېپىنى تولا قىلىسەن دېسەم، پەيغەمبەر ئەلەيھسسالام: «ئۇ مۇنداق، مۇنداق ئايال ئىدى، مەن ئۇنىڭدىن بالا يۈزى كۆرگەن ئىدىم» دېگەن ئىدى.

خەدىچە پەيغەمبەر ئەلەيھسسالام بىلەن پەيغەمبەرلىك كېلىشتىن ئىلگىرى 15 يىل، پەيغەمبەرلىك كەلگەندىن كېيىن 10 يىل ياشىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھسسالام ئۇنىڭ ئۈستىگە خوتۇن ئالمىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھسسالامنىڭ ئىبراھىمدىن باشقا ھەممە بالىلىرى ئۇنىڭدىن تۇغۇلدى. ئۇ اللە نىڭ رەھمىتىگە مەمنۇن بولغان ۋە مەمنۇن قىلىنغان ھالدا ئۇ ئالەمگە سەپەر قىلغاندا پەيغەمبەر ئەلەيھسسالام 50 ياشقا كىرگەن ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھسسالامنىڭ ئۇنىڭدىن باشقا خوتۇنى يوق ئىدى. خەدىچە ۋاپات بولغاندىن كېيىن بىز يۇقىرىدا بايان قىلغان ئەنە شۇ بەزى ھېكمەتلەر تۈپەيلى پەيغەمبەر

① ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايەت قىلغان.

ئەلەيھىسسالام كۆپ خوتۇنلۇق بولدى. الله تائالا خەدىچەدىن رازى بولسۇن ۋە ئۇنى رازى قىلسۇن!

2 ـ زەمئەنىڭ قىزى سەۋدە رەزىيەللاھۇ ئەنھا:

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى خەدىچە ۋاپات بولغاندىن كېيىن ئالدۇ. ئۇ سەكران ئىبنى ئەمرى ئەنسارىدىن تۇل قالغان ئايال ئىدى. ئۇنىڭ يېشى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن چوڭ بولسىمۇ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۇنى تاللىشىدىكى ھېكمەت شۇكى، ئۇ ھىجرەت قىلغان مۆمىن ئاياللاردىن ئىدى. ئۇنىڭ ئېرى ھەبەشىستانغا قىلىنغان ئىككىنچى ھىجرەتتىن قايتىپ كەلگەندىن كېيىن ۋاپات بولۇپ كەتكەن بولۇپ، ياردەمچىسىز ۋە بالا ـ چاقىسىز يالغۇز بېشىغا قالغان ئىدى. ئەگەر ئۇ تۇغقانلىرىنىڭ يېنىغا قايتسا، ئۇلار ئۇنى مۇشرىك بولۇشقا زورلىغان ياكى ئۇنى ئىسلام دىنىدىن قايتۇرۇش ئۈچۈن قاتتىق ئازابلىغان بولاتتى. شۇڭا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى ئۆز كاپالىتىگە ئېلىشنى خالاپ ئەمرىگە ئالدى. مانا بۇ ئۇنىڭ ئىماندا راستچىل، الله قا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىخلاسمەن بولغانلىقىغا قايتۇرۇلغان ياخشىلىق ۋە ئىززەت ـ ئىكرامدۇر.

ئەگەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ غەرىزى تۆھمەتخور شەرقشۇناسلار گۇمان قىلغاندەك شەھۋەتنى قاندۇرۇش بولسا ئىدى، ئەلۋەتتە، 55 ياشقا كىرىپ قالغان بۇ قېرى تۇل ئايالنىڭ ئورنىغا تويى قىلمىغان ياش قىزلارنى ئالغان بولاتتى. لېكىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام باتۇرلۇق، قەھرىمانلىق ۋە ئەدەپ ـ ئەخلاق جەھەتلەردە ئىنسانىيەتنىڭ ئۈلگىسىدۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سەۋدە ئانىمىزنى ئېلىشتىكى غەرىزى پەقەت ئۇنى ئۆز كاپالىتىگە ئېلىپ ھىمايە قىلىش ۋە ئۇنىڭغا كۆڭۈل بۆلۈشتىن ئىبارەتتۇر.

3 ـ ئەبۇ بەكرى سىددىقنىڭ قىزى ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا:

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى قىز ئالغان بولۇپ، ئۇ ئۇنىڭ پاك ئاياللىرى ئىچىدىكى بىردىن ـ بىر قىزدۇر. ئۇ ئۇنىڭدىن باشقا ئاياللىرىنى قىز ئالمىغان. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۆمىنلەرنىڭ ئانىلىرى ئىچىدىكى ئەڭ زېرەك، ئەستە قالدۇرۇش ئىقتىدارى ئەڭ كۈچلۈك ئايال ئىدى. بەلكى ئۇ خېلى كۆپ ساندىكى ئەرلەردىنمۇ بىلىملىك ئىدى. ساھابىلارنىڭ چوڭلىرىنىڭ خېلى كۆپى قىيىن بولغان بەزى ھۆكۈملەرنى ئۇنىڭدىن سورايتتى. ئۇ ئۇلارغا ئۇ ھۆكۈملەرنى يېشىپ بېرەتتى.

ئەبۇ مۇسا ئەشئەرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ مۇنداق دېگەنلىكى رىۋايەت قىلىنىدۇ: «بىز پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ساھابىلىرىغا بىرەر ھەدىسنى چۈشىنىش قىيىن بولۇپ قالسا، ئائىشەدىن سورايتتۇق ۋە ئۇنىڭدىن قانائەتلىنەرلىك بىلىم ھاسىل قىلاتتۇق.»

ئەبۇ زۇھا، مەسرۇقتىن رىۋايەت قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: «مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ساھابىلىرىنىڭ چوڭلىرىنىڭ ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھادىن مىراس مەسىلىلىرىنى سورىغانلىقىنى كۆرگەن.»

www.munber.org

ئۇرۋە ئىبنى زۇبەير مۇنداق دەيدۇ: «تىببى، فىقھى ۋە شېئىرى ئىلىملىرى جەھەتلەردە ئائىشەدىن بىلىملىك ئايالنى كۆرمىدىم.»

بۇ ھەيران قالارلىق ئەمەس، ئەنە شۇ ھەدىس كىتابلىرى ئۇنىڭ ناھايىتى مول ئىلىمگە ئىگە ۋە ئەقلىنىڭ ناھايىتى ئۆتكۈر ئىكەنلىكىگە گۇۋاھلىق بېرىدۇ. سەھىھ ھەدىس كىتابلىرىدا ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ۋە ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن باشقا ئەرلەر ئىچىدە ھېچكىم ئۇنىڭدىن كۆپ ھەدىس رىۋايەت قىلمىغان.

پەيغەمبەر ئەلەيھسسالام ئائىشەنى باشقا ئاياللىرىغا قارىغاندا بەك ياخشى كۆرەتتى. ئەمما ئۇلارنىڭ ئارىسىدىكى تەقسىماتتا ئادىل بولاتتى ۋە: «ئى اللّٰه! بۇ مەن ئىگە بولالىغان تەقسىماتىم، مەن ئىگە بولالمىغان نەرسىدە مېنى جازالىمىغىن» دەيتتى.

ئىختىيارلىق ئايىتى① نازىل بولغاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھسسالام ئائىشە بىلەن باشلاپ، ئۇنىڭغا: «مەن سىزگە بىر ئىشنى ئەسلىتىپ ئۆتىمەن، ئالدىراڭغۇلۇق قىلماي، ئاتا ـ ئانىڭىزدىن مەسلىھەت ئېلىڭ» دېدى. ئائىشە مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھسسالام ئاتا ـ ئانامنىڭ ماڭا ئۇنىڭدىن ئاجرىشىشنى بۇيرۇمايدىغانلىقىنى بىلەتتى. ئۇ ئائىشەگە: ﴿ئى پەيغەمبەر! (ئارتۇق خىراجەت سوراپ سېنى رەنجىتكەن) ئاياللىرىڭغا ئېيتقىنكى، ئەگەر سىلەر دۇنيا تىرىكچىلىكىنى (يەنى پاراۋان تۇرمۇشنى) ۋە دۇنيانىڭ زىبۇزىنىتىنى كۆزلىسەڭلار، كېلىڭلار، سىلەرگە بىرئاز نەرسە بېرەي، سىلەرنى چىرايلىقچە قويۇپ بېرەي﴾② دېگەن ئايەتنى ئوقۇپ بېرىدۇ. ئائىشە: مۇشۇ ئىشتىمۇ ئاتا ـ ئانامغا مەسلىھەت سالامدىمەن! مەن اللّٰه نى، ئۇنىڭ پەيغەمبىرىنى ۋە ئاخىرەتنى كۆزلەيمەن، دەيدۇ.

پەيغەمبەر ئەلەيھسسالامنىڭ ئەبۇ بەكرى سىددىق بىلەن قۇدا ـ باجىلىق ئورنىتىشى بۇ دۇنيادا ئۇنىڭغا بېرىلگەن ناھايىتى چوڭ ياخشىلىق ۋە مۇكاپات بولۇش بىلەن بىرگە، ئۇنىڭ پاك سۈننىتىنى، ئەر ـ خوتۇنلۇق پەزىلەتلىرىنى، شەرىئەت ھۆكۈملىرىنى، بولۇپمۇ، بىز يۇقىرىدا تەلىم ـ تەربىيە ھېكمىتى ھەققىدە توختالغىنىمىزدا بايان قىلغىنىمىزدەك، ئاياللارغا ئالاقىدار ھۆكۈملەرنى يېيىش ئۈچۈن ئىنتايىن ياخشى ۋەسىلە بولغان.

4 ـ ئۆمەر ئىبنى خەتتابنىڭ قىزى ھەفسە رەزىيەللاھۇ ئەنھا:

پەيغەمبەر ئەلەيھسسالام ئۇنى تۇل ئالغان. ئۇنىڭ بۇرۇنقى ئېرى خۇنەيس ئىبنى ھۇزافە ئەنسارى بولۇپ، بەدرى ئۇرۇشىدا قەھرىمانلىق كۆرسەتكەندىن كېيىن شېھىت بولۇپ كەتكەن. ئۇ قەھرىمانلىق كۆرسىتىش، باتۇرلۇق قىلىش ۋە جىھادتا قىلىشتا پارلاق سەھىپىلەرنى ياراتقان، تارىخ خاتىرىلىگەن قورقماس يۈرەك باتۇرلاردىن بىرى ئىدى.

---

① ئىختىيارلىق ئايىتى اللّٰه تائالانىڭ: ﴿ئى پەيغەمبەر! (ئارتۇق خىراجەت سوراپ سېنى رەنجىتكەن) ئاياللىرىڭغا ئېيتقىنكى، ئەگەر سىلەر دۇنيا تىرىكچىلىكىنى (يەنى پاراۋان تۇرمۇشنى) ۋە دۇنيانىڭ زىبۇزىنىتىنى كۆزلىسەڭلار، كېلىڭلار، سىلەرگە بىر ئاز نەرسە بېرەي، سىلەرنى چىرايلىقچە قويۇپ بېرەي﴾ دېگەن سۆزىنى كۆرسىتىدۇ. سۈرە ئەھزاب، 28 ـ ئايەت.

② سۈرە ئەھزاب، 28 ـ ئايەت.

ئوسمان رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ ئايالى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قىزى رۇقىيە ۋاپات بولۇپ كەتكەندىن كېيىن ھەفسە ئانىمىزنىڭ ئاتىسى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئۇنى ئوسمان رەزىيەللاھۇ ئەنھۇغا سايە قىلدۇ. كېيىن ئۇنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئالدۇ. بۇ ئۇنىڭ ئاتىسى ئۆمەر ئىبنى خەتتاب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئۈچۈن ناھايىتى چوڭ ھۆرمەت ۋە ياخشىلىقتۇر.

ئىمام بۇخارى ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمانىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلدۇ: «ھەفسىنىڭ ئېرى خۇنەيس ئىبنى ھۇزافە مەدىنىدە بەدىر ئۇرۇشىدا شېھىت بولۇپ كەتكەندىن كېيىن ھەفسە تۇل بولۇپ قالدۇ. شۇ چاغدا ئۆمەر ئوسمانغا ئۇچراپ: ئەگەر خالىساڭ ھەفسەنى ساڭا بېرەي دەيدۇ. ئوسمان: مەن مەسلىھەت قىلاي، دەيدۇ. بىرقانچە كۈن ئۆتكەندىن كېيىن: مەن ئۇنى ئالماي دەپ ئويلاپ قالدىم، دەيدۇ.

ئۆمەر مۇنداق دەيدۇ: ئاندىن مەن ئەبۇ بەكرىگە: ئەگەر خالىساڭ ھەفسەنى ساڭا بېرەي، دېدىم. ئۇ لام ـ جىم، دېمىدى. مەن ئۇنىڭغا ئوسمانغا قارىغاندا بەكرەك خاپا بولدۇم. بىرقانچە كۈن ئۆتكەندىن كېيىن ئۇنىڭغا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تەلەپ قويدى. مەن ئۇنى ئۇنىڭغا بەردىم. ئاندىن ماڭا ئەبۇ بەكرى ئۇچراپ: سەن ماڭا ھەفسەنى بەرمەكچى بولغاندا مېنىڭ ساڭا جاۋاب قايتۇرمىغانلىقىمدىن خاپا بولدۇڭمۇ؟ دېدى. مەن: ھەئە دېدىم. ئۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۇنىڭ گېپىنى قىلغانلىقىنى بىلەتتىم، مەن ئۇنىڭ سىرىنى ئېچىۋېتىشنى خالىمايتتىم، شۇ سەۋەبتىن مەن ساڭا جاۋاب بېرەلمىگەن ئىدىم، ئەگەر ئۇنى ئۇ ئالمىغان بولسا، ئەلۋەتتە مەن ئالاتتىم، دېدى.»

مەن مۇنداق دەپ قارايمەن: مانا بۇ ئۆمەر فارۇق رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ ئىشلىرىدا مەيدانغا كەلگەن ھەقىقىي قەھرىمانلىق ۋە راستچىل ئەركەكلىكتۇر. ئۇ ئۆزىنىڭ ئابرۇيىنى ساقلاشنى خالايدۇ. شۇڭا ئۇ قىزىنى ياخشى بىر ئادەمگە تەكلەشتە ھېچ خىجىللىق ھېس قىلمىغان. چۈنكى، توي قىلىش ياخشى جەمئىيەت قۇرۇشنىڭ ئەڭ ياخشى ۋەسىلىسىدۇر. بۈگۈنكى كۈندە بىز مۇسۇلمانلار قەيەردە؟ ئىسلام ھۆكۈملىرى ۋە ئۇنىڭ گۈزەل ئەخلاقلىرى قەيەردە؟ كۆپلىگەن مۇسۇلمانلار باي، كۆپ پۇل ـ مالغا ئىگە لايىقىنىڭ چىقىشىنى ساقلاپ قىزلىرىنى ئولتۇرغۇزۇپ قويىدۇ.

5 ـ خۇزەيمەنىڭ قىزى زەينەب رەزىيەللاھۇ ئەنھا:

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى ئۆمەرنىڭ قىزى ھەفسەدىن كېيىن ئالغان. ئۇ بەدىر غازىتىدا تۇنجى قېتىملىق يەككە ئېلىشىشتا شېھىت بولغان قەھرىمان، باتۇر ۋە ئىسلام شېھىدى ئۇبەيدە ئىبنى ھارىس ئىبنى ئابدۇلمۇتتەلىب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ تۇل قالغان خوتۇنى بولۇپ، ئۇنىڭ ئېرى شېھىت بولغاندا ئۇ ياربدارلارنى قۇتقۇزۇش ۋە ئۇلارنىڭ جاراھەتلىرىنى تېڭىش ۋەزىپىسىنى ئادا قىلدى. ئېرىنىڭ شېھىت بولۇشى ئۇنى ۋەزىپىسىدىن توختىتىپ قويمىدى. نەتىجىدە الله تائالا مۆمىنلەرگە مۇشرىكلار بىلەن ئېلىشقان تۇنجى قېتىملىق جەڭدە غەلىبە ئاتا قىلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭ

www.munber.org

سەۋرچان، چىداملىق ۋە تىرىشچان ئىكەنلىكىنى، بۇنىڭدىن كېيىن ئۇنىڭغا ئىگىدارچىلىق قىلىدىغان بىرىنىڭ يوقلۇقىنى بايقىغاندىن كېيىن ئۆز ئەمرىگە ئېلىش ئۈچۈن تەلەپ قويغان ۋە ئۆز ھىمايىسىگە ئالغان. ئۇ ئۆز ياردەمچىسى ۋە ھەمراھىدىن ئايرىلىپ قالغاندىن كېيىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭ كۆڭلىگە مەلھەم بەرگەن.

ھۆرمەتلىك ئۇستاز مۇھەممەد مەھمۇد سەۋۋاف «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ پاك ئاياللىرى» ناملىق قىممەتلىك كىتابچىسىدا ئۇنىڭ ئېرىنىڭ شېھىت بولۇش ۋەقەلىكىنى، ئۇنىڭدىكى ئالىي ھىممەت ۋە كاتتا ئىرادىنى بايان قىلىپ بولغاندىن كېيىن مۇنداق دەيدۇ: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى ئەمرىگە ئالغاندا ئۇ ئايال 60 ياشقا كىرىپ قالغان ئىدى. ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن ئارانلا ئىككى يىل ياشىدى. ئاندىن الله تائالا ئۇنى ئۆز دەرگاھىغا ئېلىپ كەتتى.

بۇ شەرەپلىك توي ۋە ئۇنىڭ ئۇلۇغ غايىسىغا قارىتا ئۆزى چاغلاپ سۆزلەيدىغانلارنىڭ قارىشى نېمە؟ ئۇنىڭدا بوھتانچىلار بوھتان قىلغۇدەك بىر نەرسە تاپالامدۇ؟ ئۇلار ئۇنىڭدا ھاۋايى ھەۋەسكە ۋە شەھۋەتكە بېرىلگەنلىكنى كۆرسىتىدىغان بىرەر نەرسە تاپالامدۇ؟ ياكى ئۇ ئىنسانىيەتنىڭ پۈتۈن ئەھلى جاھانغا رەھمەت بولۇپ كەلگەن كاتتا پەيغەمبىرى تەرىپىدىن كۆرسىتىلگەن مېھرى - شەپقەت، ئالىي پەزىلەت ۋە ياخشىلىقمۇ؟

ئىسلام دۈشمەنلىرىدىن ئىبارەت غەرەزلىك سۆزلەيدىغان شەرقشۇناسلار الله دىن قورقسۇن، ئۇستىلىرىگە يۈكلەنگەن ئىلمىنىڭ ئامانىتىنى جايىدا ئادا قىلسۇن، پەسكەشلىك غايىلىرى يولىدا ئۇ ئامانەتكە خىيانەت قىلمىسۇن. چۈنكى، ئۇلار شەرق ئەدەبىياتىنى ئۆگىنىدۇ، بولۇپمۇ ئىنسانىيەتنىڭ سەردارى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا ھاقارەت قىلىش، ھىيلە - مىكىر ئىشلىتىش ۋە تەنە قىلىشنى مەقسەت قىلىپ ئىسلام ئىلىملىرىنى ئۆگىنىدۇ.»

6 - جەھشنىڭ قىزى زەينەب رەزىيەللاھۇ ئەنھا:

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى چوكان ئالىدۇ. ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاتا تەرەپ ھاماچىسىنىڭ قىزى بولۇپ، دەسلەپ ئۇنى زەيد ئىبنى ھارىسە ئالغان ئىدى. زەيد ئۇنى قويۇۋەتكەندىن كېيىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بالا بېقىۋېلىش بىدئەتچىلىكىنى ئەمەلدىن قالدۇرۇشتىن ئىبارەت ھېچ بىر ئاياللىرىنى ئېلىشتىكى ھېكمەت بىسىپ چۈشەلمەيدىغان ھېكمەتنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش ئۈچۈن ئالىدۇ. بىز بۇ ھېكمەتنى يۇقىرىدا شەرىئەت ھۆكۈملىرىنى بەلگىلەش ھېكمىتى ھەققىدە توختالغاندا بايان قىلىپ ئۆتتۇق.

ئىسلام دىنىغا ھەمدە ئىسلام پەيغەمبىرىگە دۈشمەنلىك قىلىدىغان ھىيلىگەر شەرقشۇناسلاردىن ۋە ئۇلارنىڭ دىندىن چىققان يالاقچىلىرىدىن ئىبارەت بەزى مەقسەتلىك كىشىلەر بۇ يەردە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ زەينەب بىلەن تويى قىلىش ۋەقەلىكىنى ئۇنىڭ پاك پەيغەمبەرلىكىگە تىل تەككۈزۈش ئۈچۈن ياخشى يوچۇق قىلىدۇ، شۇنداقلا بەزى

تەپسىر كىتابلىرىدا رىۋايەت قىلىنغان بەنى ئىسرائىلغا ئائىت بىر قىسىم رىۋايەتلەرنىڭ ياردىمى بىلەن ھەرخىل شۈبھىلەرنى ۋە يالغان سۆزلەرنى توقۇپ چىقىدۇ.

ئۇلار شۇنداق يامان گۇمانلارنى قىلىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام زەيدنىڭ ئۆيىنىڭ يېنىدىن زەيد يوق چاغدا ئۆتۈپ كېتىۋېتىپ زەينەبنى كۆرۈپ قالىدۇ. شۇنىڭ بىلەن زەينەبكە ئۇنىڭ كۆڭلى چۈشۈپ قالىدۇ ۋە: دىللارنى ئۆزگەرتىپ تۇرغۇچى اللە نى پاك دەپ ئېتىقاد قىلىمەن، دەيدۇ. بۇنى زەينەب ئاڭلاپ قالىدۇ. ئېرى ئۆيگە كەلگەندە ئۇنىڭغا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن ئاڭلىغىنىنى ئېيتىپ بېرىدۇ. زەيد پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ كۆڭلىنىڭ زەينەبكە چۈشۈپ قالغانلىقىنى بىلىدۇ. ئاندىن ئۇنىڭ خېتىنى بەرمەكچى بولۇپ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا كېلىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا: خوتۇنۇڭنى ئەمرىڭدە ساقلىغىن، دەيدۇ. ھالبۇكى، ئۇنىڭ دىلىدا زەينەبكە نىسبەتەن رىغبىتى بار ئىدى. زەيد پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۇنى ئېلىشىغا شارائىت يارىتىپ بېرىشى ئۈچۈن ئۇنىڭ خېتىنى بېرىدۇ.

ئىبنۇل ئەرەبى (اللە ئۇنىڭغا رەھمەت قىلسۇن!) «ئەھكامۇل قۇرئان» ناملىق تەپسىرىدە كىشىنى گۇناھكار قىلىدىغان بۇ يالغان دەۋاغا رەددىيە بېرىپ مۇنداق دەيدۇ: «ئۇلارنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام زەينەبنى كۆرۈپ قېلىپ كۆڭلى چۈشۈپ قالىدۇ، دېگەن سۆزى يالغاندۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەر ۋاقىت ۋە ھەر يەردە زەينەب بىلەن بىللە ئىدى. ئۇ چاغدا تېخى ھىجاب پەرز بولمىغان ئىدى. زەينەب پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام زەينەب بىلەن بىرگە ئۆسۈپ يېتىلگەن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەر ۋاقىت ئۇنى كۆرۈپ تۇرۇۋېمۇ ئۇنىڭغا كۆڭلى چۈشۈپ قالمىغان تۇرسا، قانداقمۇ ئۇنىڭ ئېرى بولغان، ئۇ ئېرىگە ئۆزىنى ئاتىۋەتكەن بىر ۋاقىتتا ئۇنىڭغا كۆڭلى چۈشۈپ، ئىلگىرى بولمىغان مۇھەببەت يېڭىدىن پەيدا بولىدۇ؟ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ پاك كۆڭلى مۇنداق بۇزۇق ئالاقىدىن خالىيدۇر. اللە تائالا ئۇنىڭغا مۇنداق دەيدۇ: ﴿بىز (كۇففارلاردىن) تۈرلۈك جامائەنى بەھرىمەن قىلغان دۇنيانىڭ نېمەتلىرى ۋە زىبۇزىننەتلىرىگە كۆز سالمىغىن، بۇنىڭ بىلەن ئۇلارنى سىنايمىز﴾[1].»

ئىبنۇل ئەرەبى (اللە ئۇنىڭغا رەھمەت قىلسۇن!) بەني ئىسرائىلغا ئائىت ئەنە شۇ رىۋايەتلەر ئۈستىدە توختىلىپ بولۇپ، بۇ رىۋايەتلەرنىڭ ھەممىسىنىڭ ئارىدىكى سەنەدلىرىنىڭ ئۈزۈك ئىكەنلىكىنى بايان قىلىدۇ.

زەينەبنىڭ تارىخىغا ۋە ئۇنىڭ زەيد بىلەن توي قىلىش ئەھۋالىغا كىچىككىنە نەزەر سالىدىغان بولساق، زەينەب بىلەن زەيد ئوتتۇرىسىدىكى يامان مۇئامىلىنىڭ پەقەت ئىككىسىنىڭ ئارىسىدىكى ئىجتىمائىي ئىناقسىزلىقتىن كەلگەنلىكىگە ئىشىنەلەيمىز. زەينەب ئېسىلزادە ئايال بولۇپ، زەيد تېخى تۈنۈگۈنلا قۇل ئىدى. اللە تائالا ئەرەبلەرنىڭ ئارىسىدىكى قەبىلىۋازلىق ۋە جاھىلىيەت دەۋرىگە ئائىت ئېسىلزادىلىك مەنبەسىنى پاچاقلاپ تاشلاش ئۈچۈن زەينەبنى زەيد بىلەن توي قىلىش سىنىقىغا مۇپتىلا قىلىدۇ. ئىسلام

---

[1] سۈرە تاھا، 131 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

www.munber.org

دىنى ئېسىلزادىلىكنى دىن ۋە تەقۋادارلىقتا ئۆلچەيدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام زەينەبكە زەيد بىلەن توي قىلىش تەكلىپىنى بەرگەندە زەينەب ئۇنىمايدۇ ۋە ئۆزىنى ئۇنىڭدىن ئەزىز ۋە شەرەپلىك دەپ ھېسابلاپ رەت قىلىدۇ. نەتىجىدە الله تائالانىڭ: ﴿الله ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرى بىرەر ئىشتا ھۆكۈم چىقارغان چاغدا، ئەر ـ ئايال مۆمىنلەرنىڭ ئۆز ئىشىدا ئىختىيارلىقى بولمايدۇ (يەنى الله ۋە الله نىڭ پەيغەمبىرى بىرەر ئىشتا ھۆكۈم چىقارغان ئىكەن، ھېچ ئادەمنىڭ ئۇنىڭغا مۇخالىپەتچىلىك قىلىشىغا بولمايدۇ)، كىمكى الله قا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئاسىيلىق قىلسا، ھەقىقەتەن ئۇ ئوپئوچۇق ئازغان بولىدۇ﴾[1] دېگەن سۆزى نازىل بولىدۇ. شۇنىڭ بىلەن زەينەب پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالامنىڭ ئەمرىگە بويسۇنۇپ، زەيدكە تېنىنى تاپشۇرىدۇ، لېكىن روھىنى تاپشۇرمايدۇ.

مۇھەممەد ئەلەيهىسسالام زەينەبنى كىچىكىدىنلا تونۇيتتى. چۈنكى، ئۇ ئۇنىڭ ئاتا تەرەپ ھامماچىسىنىڭ قىزىدۇر. ئەھۋال مۇشۇنداق تۇرسا ئۇنىڭ زەينەبنى ئېلىشىغا كىممۇ توسقۇنلۇق قىلالايتتى؟ بىر ئىنسان بىر ئايالنى قىز ۋاقتىدا بىر شەخسكە تاپشۇرۇپ بېرىپ، ئۇ شەخس ئۇنى خوتۇن قىلىپ بولغان ۋە ئۇ چوكان بولۇپ قالغاندىن كېيىن ئۇنى ئېلىشقا قانداقمۇ رىغبەتلىنىدۇ؟

ئەنە شۇ دىن دۈشمەنلىرى ھەقىقەتەن ئەقىل يۈرگۈزمەيدىغان ئادەملەردۇر. ئۇلار ئۆزلىرى بىلمەيدىغان نەرسىلەرنى توقۇپ چىقىرىدۇ، پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالامغا يالغان سۆزلەرنى، بوھتان ۋە گۇمراھلىقنى چاپلايدۇ. سەن ئۇلارغا قارىغىنكى، ئۇلار: مۇھەممەد يوشۇرۇن تۇتقان نەرسە زەينەبكە بولغان مۇھەببىتىدۇر. شۇنىڭ ئۈچۈن ئۇ تاپا ـ تەنىگە ئۇچرىغان دېيىشىدۇ. مۇشۇنداق بوھتان ئەقىلغا سىغامدۇ؟ ﴿ئى الله سەن پاكتۇرسەنكى، بۇ چوڭ بوھتاندۇر﴾[2].

ئايىتى كەرىم شۇنى ناھايىتى ئوچۇق ۋە روشەن بايان قىلىپ بېرىدۇكى، الله تائالا پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام يوشۇرغان نەرسىنى ئاشكارىلاپ بېرىدۇ: ﴿الله ئاشكارىلىماقچى بولغان نەرسىنى كۆڭلۈڭدە يوشۇرىدۇڭ﴾[3]. الله تائالا نېمىنى ئاشكارىلاپ بەردى؟ پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالامنىڭ زەينەبكە بولغان مۇھەببىتىنى ياكى ئاشىقلىقىنى ئاشكارىلاپ بەردىمۇ؟ ياق، يەنىلا ياق، الله تائالا ئاشكارىلىماقچى بولغان نەرسە پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالامنىڭ الله نىڭ بۇيرۇقىنى ئىجرا قىلىپ، زەينەب بىلەن توي قىلىش ئارقىلىق بالا بېقىۋېلىش ھۆكمىنى ئەمەلدىن قالدۇرۇشقا بولغان رىغبىتىدۇر. لېكىن پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام مۇناپىقلارنىڭ تەنە قىلىپ: مۇھەممەد ئوغلىنىڭ خوتۇنىنى ئالدى دېيىشىدىن قورقاتتى. شۇڭا الله تائالا پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام كۆڭلىدە يوشۇرغان بۇ نەرسىنى ئوچۇق بايان قىلدى: ﴿مۆمىنلەرگە ئۇلارنىڭ بالا قىلىۋالغان ئوغۇللىرىنىڭ قويۇپ بەرگەن خوتۇنلىرىنى

---

[1] سۈرە ئەھزاب، 36 ـ ئايەت.
[2] سۈرە نۇر، 16 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
[3] سۈرە ئەھزاب، 37 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

نىكاھلاپ ئالسا گۇناھ بولماسلىقى ئۈچۈن، زەينەبنى زەيد قويۇۋەتكەندىن كېيىن ساڭا نىكاھلاپ بەردۇق.﴾①.

پەيغەمبەرلەرنىڭ سەردارى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ گۇناھلاردىن ساقلانغانلىقىنى، يامان غەرەزلىك كىشىلەرنىڭ چاپلىغان تۆھمەتلىرىدىن پاك ـ پاكىز ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىپ بېرىدىغان كەسكىن پاكىتلار ۋە پارلاق دەلىللەر ئالدىدا بوھتان توقۇغۇچىلارنىڭ يالغانچىلىقلىرى ئەنە شۇنداق مات بولىدۇ.

7 ـ مەخزۇم قەبىلىسىدىن ئەبۇ ئۇمەييەنىڭ قىزى ھىند (ئۇممۇ سەلەمە) رەزىيەللاھۇ ئەنھا:

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇممۇ سەلەمەنى ئابدۇللاھ ئىبنى ئەسەدتىن تۇل قالغاندا ئالدۇ. ئۇنىڭ ئېرى ئىسلام دىنىغا دەسلەپ كىرگەنلەردىن بولۇپ، ھەبەشىستانغا ھىجرەت قىلغان ئىدى. ئۇنىڭ ئايالمۇ دىنىنى ساقلاپ قېلىش ئۈچۈن ئۇنىڭ بىلەن بىللە قېچىپ چىققان ئىدى. شۇ جەرياندا ئۇ ئېرىگە سەلەمە ئىسىملىك بىر قىز تۇغۇپ بېرىدۇ. ئۇممۇ سەلەمەنىڭ ئېرى ئۇھۇد ئۇرۇشىدا شېھىت بولۇپ كېتىدۇ. نەتىجىدە ئۇ تۆت يېتىم باللىرى بىلەن ياردەمچىسىز ۋە قارىغۇچىسىز قالىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى ئەمرىگە ئالماي تۇرۇپ ئۇنىڭغا ۋە ئۇنىڭ باللىرىغا يار ـ يۆلەكتە بولۇشنى ھەمدە ئۇلارنى ئۆز كاپالىتىگە ئېلىشنى لايىق دەپ قارىمايدۇ.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا تەلەپ قويغان چاغدا ئۇ ئۆزرە ئېيتىپ: مەن ياشىنىپ قالغان بىر ئايال، مەن يېتىم باللارنىڭ ئانىسى، مېنىڭ كۈندەشلىكىم ھەققەتەن قاتتىق دەيدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا جاۋاب بېرىپ مۇنداق گەپ ئەۋەتىدۇ: «يېتىملەرگە كەلسەك، مەن ئۇلارنى ئۆز ئائىلەمگە قېتىۋالىمەن، الله قا كۆڭلىڭىزدىكى كۈندەشلىكنى كەتكۈزۈۋېتىشى ئۈچۈن دۇئا قىلىمەن.» پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭ يېشىغا پەرۋا قىلمايدۇ. نەتىجىدە ئۇ قوشۇلغاندىن كېيىن ئۇنى ئەمرىگە ئالىدۇ، ئۇنىڭ يېتىم باللىرىنى تەربىيىلەيدۇ، ئۇلارغا قويىنىنى كەڭ ئاچىدۇ. ھەتتا ئۇلار ئاتىسىنىڭ يوقلۇقىنى ھېس قىلمايدىغان بولۇپ كېتىدۇ. چۈنكى، الله ئۇلارغا ئۆز ئاتىسىدىن رەھىمدىل بولغان پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى نېسىپ قىلىدۇ.

مۆمىنلەرنىڭ ئانىسى ئۇممۇ سەلەمە ئېسىل نەسەبتىن كېلىپ چىقىش، ھۆرمەتلىك ئائىلىگە مەنسۇپ بولۇش ۋە ئىسلامغا دەسلەپتە كىرگەنلەردىن بولۇش شەرەپلىرىگە نائىل بولىدۇ. ئۇنىڭ يەنە ئۇنىڭدىن باشقا يېكرى ئۆتكۈرلۈك ئارتۇقچىلىقى بار. بۇنىڭ دەلىلى ئۈچۈن مۇسۇلمانلارنىڭ ئىشىدىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى غەمگە سالغان ۋە ئۇنىڭ ئۈچۈن ئىنتايىن مۇھىم بولغان ناھايىتى ئەھمىيەتلىك بىر مەسىلىنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۇنىڭغا مەسلىھەت سېلىشى ۋە ئۇنىڭ بەرگەن مەسلىھەتى بىزگە يېتەرلىكتۇر. بۇ ۋەقە ھۇدەيبىيە سۈلھىسىدە يۈز بەرگەن بولۇپ، مۇسۇلمانلار مۇشرىكلارنىڭ

① سۈرە ئەھزاب، 37 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

www.munber.org

قويغان شەرتلىرىگە ئاساسەن ئون يىل ئۇرۇش توختىتىش ئۈچۈن ئۇلار بىلەن تۈزگەن بۇ سۈلھىنىڭ قاتتىق تەسىرىگە ئۇچرىغان، گەرچە ئۇلار ئەڭ يۈكسەك ئىرادە ئىگىلىرى تۇرۇقلۇق بۇ سۈلھىدە ئۆزلىرىنىڭ ھەق ـ ھوقۇقلىرىنىڭ تۆۋەن ئورۇنغا چۈشۈپ قالغانلىقىنى كۆرگەن.

بۇ سۈلھىنىڭ تەسىرىدىن بىرى شۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەدىنە مۇنەۋۋەرگە قايتىش ئۈچۈن مۇسۇلمانلارنى چاچلىرىنى چۈشۈرۈپ ياكى قىسقارتىپ تەييارلىنىشقا بۇيرۇغان چاغدا ئۇلار ئۇنىڭ بۇيرۇقىنى ئىجرا قىلىشقا قاشاڭلىق قىلىدۇ ۋە ھېچكىم دەرھال ئىجرا قىلمايدۇ. شۇنىڭ بىلەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئايالى ئۇممۇ سەلىمەنىڭ قېشىغا كىرىپ، ئۇنىڭغا: «ئادەملەر ھالاك بولدى، مەن ئۇلارغا بۇيرۇق قىلسام، ئۇلار ئەمەل قىلمىدى» دەيدۇ. ئۇممۇ سەلىمە ئۇنىڭغا بۇ ئىشنى ئاسانلاشتۇرۇپ، ئۇنى ئۇلارنىڭ ئالدىغا چىقىپ، چېچىنى ئۇلارنىڭ ئالدىدا چۈشۈرۈشكە ئۈندەيدۇ. شۇ چاغدا ئۇلارنىڭ ئۇنىڭغا ھېچ ئىككىلەنمەستىن ئەگىشىدىغانلىقىنى جەزملەشتۈرۈپ بېرىدۇ. چۈنكى، ئۇلار بۇ بۇيرۇقنىڭ يېنىشقا بولمايدىغان كەسكىن بۇيرۇق ئىكەنلىكىنى بىلىپ يېتىدۇ.

ئەمەلىيەتتىمۇ شۇنداق بولدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارنىڭ ئالدىغا چىقىپ ساتىراچقا بېشىنى چۈشۈرۈپ قويۇشقا بۇيرۇدى. نەتىجىدە ئۇلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا بەس ـ بەستە ئەگەشتى، باشلىرىنى چۈشۈردى ۋە ئېھرامدىن چىقتى. مانا بۇ مۆمىنلەرنىڭ ئانىسى ئۇممۇ سەلىمەنىڭ كۆرسەتمىسى بىلەن بولغان ئىدى. ﷲ ئۇنىڭدىن رازى بولسۇن ۋە ئۇنى رازى قىلغۇەتسۇن!

8 ـ ئەبۇ سۇفياننىڭ قىزى رەملە (ئۇممۇ ھەبىبە) رەزىيەللاھۇ ئەنھا:

ھۆرمەتلىك پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇممۇ ھەبىبە رەزىيەللاھۇ ئەنھانى ھىجرىيەنىڭ 7 ـ يىلى ئەمرىگە ئالىدۇ. ئۇ ئۇبەيدۇللاھ ئىبنى جەھشتىن تۇل قالغان بولۇپ، ئېرى ھەبەشىستاندا ۋاپات بولۇپ كېتىدۇ. ئۇنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ھەبەشىستاننىڭ پادىشاھى نەجاشى ئېلىپ بېرىدۇ ۋە ئۇنىڭ مەھرى ھەققى ئۈچۈن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ نامىدىن 4000 تەڭگە بېرىپ، ئۇممۇ ھەبىبەنى شۇرەھبىيل ئىبنى ھەسەنەنىڭ ھەمراھلىقىدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئەۋەتىپ بېرىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۇنى ئېلىشىدىكى ھېكمەت ھەققىدە بىز يۇقىرىدىمۇ توختىلىپ ئۆتتۇق.

9 ـ ۋە 10 ـ ھارىسنىڭ قىزى جۇۋەيرىيە رەزىيەللاھۇ ئەنھا بىلەن ھۇيەي ئىبنى ئەختەبنىڭ قىزى سەفىييە رەزىيەللاھۇ ئەنھا:

ھۆرمەتلىك پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بەني مۇستەلىق قەبىلىسىنىڭ باشلىقى ھارىس ئىبنى زىرارنىڭ قىزى جۇۋەيرىيەنى ئالىدۇ. ئۇ مۇسافىئ ئىبنى سەفۋاندىن تۇل قالغان بولۇپ، ئېرى مۇرەيسىيئ ئۇرۇشىدا ئۆلتۈرۈلىدۇ ۋە بۇ ئايال مۇسۇلمانلارنىڭ قولىغا ئەسىرگە چۈشىدۇ. ئۇنىڭ ئېرى ئىسلامغا قاتتىق دۈشمەنلىك قىلىدىغان، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن ئەڭ كۆپ جېدەل قىلىدىغان دۈشمەنلەردىن بىرى ئىدى. بىز

ھۆرمەتلىك پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۇنىڭ بىلەن تويى قىلىشىدىكى ھېكمەتنى، شۇنداقلا ھۆيەي ئىبنى ئەختەبنىڭ قىزى سەفىييەنى ئېلىشىدىكى ھېكمەتنى سىياسىي جەھەتتىكى ھېكمەت ھەققىدە توختالغاندا بايان قىلىپ ئۆتتۇق.

11 ـ ھىلال قەبىلىسىدىن ھارىسنىڭ قىزى مەيمۇنە رەزىيەللاھۇ ئەنھا:

ئۇنىڭ ئىسمى بەررە ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا مەيمۇنە دەپ ئىسىم قويدى. ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەڭ ئاخىرقى ئايالىدۇر. ئائىشە ئۇنىڭ ھەققىدە مۇنداق دەيدۇ: «ئۇ بىزنىڭ ئىچىمىزدە (يەنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاياللىرىنىڭ ئىچىدە) الله قا ئەڭ تەقۋادارلىق قىلىدىغان، بەك سىلە ـ رەھىم قىلىدىغان ئايال ئىدى.» ئۇ ئەبۇ رەھىم ئىبنى ئابدۇلئۇززادىن تۇل قالغان. رىۋايەت قىلىنىشىچە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى مەيمۇنە بىلەن تويى قىلىشقا ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ قىزىقتۇرغان. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۇنى، ئۇنىڭغا ياخشىلىق قىلىش، تۇغقاندارچىلىقنى ياخشى رەۋىشتە يەتكۈزۈش، ئۇنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى قوللىغان ۋە ئۇنىڭغا ياردەم قىلغان تۇغقانلىرىنى ھۆرمەتكە ئىگە قىلىش مەقسىتىدە ئالغانلىقى ھېچكىمگە يوشۇرۇن ئەمەس.

ئايەتلەرنىڭ ھېكمىتى

مانا بۇلار مۆمىنلەرنىڭ ئانىلىرى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ پاك ئاياللىرى ھەققىدىكى قىسقىچە ئەھۋاللار بولۇپ، الله تائالا ئۇلارنى پەيغەمبىرى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا ھەمراھ بولۇش ۋە مۆمىنلەرنىڭ ئانىلىرى بولۇش شەرىپىگە ئىگە قىلدى. الله تائالا ئۇلارغا خىتاب قىلىپ مۇنداق دېدى: ﴿ئى پەيغەمبەرنىڭ ئاياللىرى! سىلەر باشقا ئاياللارنىڭ ھېچبىرىگە ئوخشىمايسىلەر، سىلەر (يات ئەرلەرگە سۆز قىلغاندا) نازاكەت بىلەن سۆز قىلماڭلار، (نازاكەت بىلەن سۆز قىلساڭلار) دىلىدا نىفاق بار ئادەم (سىلەرگە قارىتا) تەمەدە بولۇپ قالىدۇ، (گۇماندىن خالىي) ياخشى سۆزنى سۆزلەڭلار﴾[1].

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارنى ئېلىشتا نۇرغۇن ھېكمەتلەرنى كۆزدە تۇتقان بولۇپ، دىنىنىڭ ۋە شەرىئەت ھۆكۈملىرىنىڭ مەنپەئەتىگە ئالاھىدە ئەھمىيەت بەرگەن، كىشىلەرنىڭ دىللىرىنى بىرلەشتۈرۈشنى كۆزلىگەن. نەتىجىدە قەبىلىلەرنىڭ چوڭلىرىنى ۋە جەمەتلەرنىڭ ئاقساقاللىرىنى ئۆزىگە تارتالىغان.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئائىشەدىن باشقا ھەممە ئاياللىرى تۇل ئىدى. ئۇ ھىجرەتتىن كېيىن مۇسۇلمانلار بىلەن مۇشرىكلار ئارىسىدا ئۇرۇش باشلانغان، ئۇرۇش كۆپ بولۇپ ئادەملەر كۆپلەپ ئۆلگەن يىللاردا كۆپ خوتۇنلۇق بولغان. بۇ يىللار ھىجرەتنىڭ 2 ـ يىلىدىن 8 ـ يىلىغىچە بولغان ئارىلىق بولۇپ، 8 ـ يىلى مۇسۇلمانلار تولۇق غەلىبە

[1] سۈرە ئەھزاب، 32 ـ ئايەت.

www.munber.org

قازانغان. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەر بىر خوتۇننى ئېلىشىدا بىزگە ئۇنىڭ نەقەدەر ئۇلۇغ، يۈرەكلىك، ئالىي مەقسەتلىك ۋە گۈزەل مۇئامىلىلىك ئىنسان ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىپ بېرىدىغان كەسكىن دەلىللەر ئاشكارا بولىدۇ. مانا بۇ، پەسكەش بوھتانچىلارنىڭ بىلجىرلاشلىرىغا تامامەن خىلاپتۇر. ئەگەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ دىلىغا ھاۋايى ھەۋەس ھۆكۈمرانلىق قىلغان بولسا ئىدى، ئەلۋەتتە، ياشلىق باھارىدا توي قىلغان ۋە قىزلارنى ئالغان بولاتتى. لېكىن غەرب ئەللىرىدىكى ئەنە شۇ شەرقشۇناسلارنىڭ دىللىرىغا قاپقارا ئۆچمەنلىك تولۇپ كەتكەن. نەتىجىدە ئۇلارنى پارلاق ھەقىقەتنىڭ نۇرىنى كۆرۈشتىن كور قىلغان. الله تائالا تولىمۇ راست ئېيتىدۇ: ﴿بىز ھەق ئارقىلىق باتىلغا ھۇجۇم قىلىمىز، ھەق باتىلنى يوقىتىدۇ، باتىل ناگاھان يوقىلىدۇ، (ئى كۇففارلار جامائەسى! الله نى بالىسى بار، خوتۇنى بار دەپ) سۈپەتلىگەن سۆزۈڭلاردىن سىلەرگە ۋاي!﴾[1].

---

[1] سۈرە ئەنبىيا، 18 ـ ئايەت.